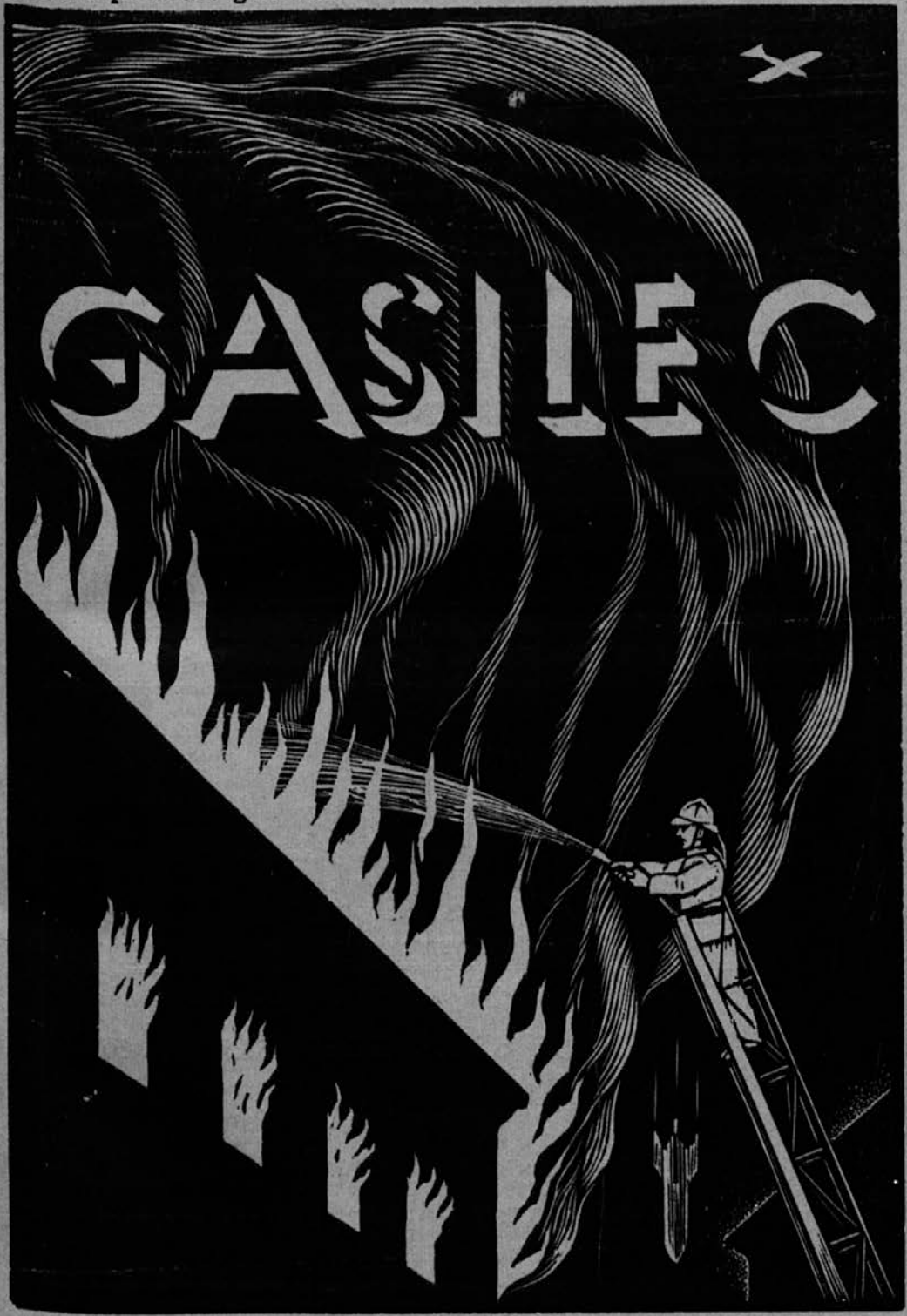

Poština plačana v gotovini.

»GASILEC« izhaja vsakega 15. v mesecu in stane za člane letno Din 20.—, za čete in župe pa Din 30.—. Naročnina za inozemstvo Din 40.—. Posamezna številka stane Din 2'50. — List izdaja Gasilska zajednica za Dravsko banovino v Ljubljani, za njo odgovarja Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. Urednik Ljudevit Musek, šolski upravitelj v Ptujju. Za uredništvo odgovoren Franc Kramberger, mestni uradnik v Mariboru. Vse dopise pošiljajte na naslov: Ljudevit Musek, šolski upravitelj v Ptujju. — Tisk Tiskarne sv. Cirila v Mariboru, predstavnik Albin Hrovatin.

Vsebina: Preveč — pre malo (str. 49) — T. G. Masaryku ob 87. rojstnemu dnevu (str. 50) — Vesti starešinstva Gasilske zveze (str. 52) — Vesti starešinstva Gasilske zajednice (str. 52) — Gasilstvo v službi obrambe pred vodo in pri drugih nesrečah (str. 54) — Gasilno orodje (str. 56) — Stavbarstvo za gasilce (str. 62) — Naš vadnik (str. 65) — Samopomoč (str. 69) — Predpis o izdajanju pohvalnega priznanja in odlikovanja (str. 70) — Vestnik obrambe pred napadi iz zraka: Zaščita pred vojnimi strupi.

GASILCI! Čepice, svečane in delavne uniforme, sukna, platna, pasove ter vse ostale gasilske potrebščine Vam nudi dobro in poceni **SENČAR METOD, ŠTRIGOVA** (telefon št. 2), Dravska banovina. Zahtevajte cenik in vzorce, na ogled Vam pošljem eventuelno gotove uniforme.

OPOZORILO: V inseratih oglašene stroje in vozila moremo pripočiti le, če jih je pregledala komisija ali strokovnjak Zveze ali zajednice.

GASILSKE IN UNIFORMSKE ČEPICE

I Z D E L U J E

P. SEMKO

krznar in izdelovatelj uniformskih čepic

MARIBOR, GOSPOSKA UL. 37

Velika zaloga vseh potrebščin za gasilske uniforme

Priznано strokovno in solidno delo

Pri skupnem naročilu **ZNATEN POPUST!** Zahtevajte cenik!

Preveč — premalo

Preveč smo slavohlepni

in zlati našitki na rokavih in zlate naramnice na suknji so mnogokrat največja gonilna sila v naših vrstah. »Šarže« dobiti je poleg odličij največja želja mnogih naših gasilcev. Gasilske čednosti so nam malo znane in nas ne vzpodbujajo za delo in trud. Tihi delavci, neumorno snujoči in delujoči: Kje so? Malo jih je. Pri nas je več glasnih besed, preveč kričavega hvalisanja, premalo je resnega dela. Pri nas je vse preveč onih, ki si zasluge lastijo, pa jih v resnici nimajo, premalo je pa res zaslužnih mož. Preveč je takih, ki z namišljenimi zaslugami silijo v ospredje ter sebe in druge lažljivo prepričujejo, da morajo biti za luč vsem. Premalo je takih, ki delo cenijo in ki sposobnosti vpoštevajo za dobro gasilstva in našega naroda. Seveda je preveč takih med nami, ki o svojih sposobnostih in vrlinah na vsa usta trobijo, svoje tovariše in dobre delavce zaničujejo in zapostavljajo in premišljeno ubijajo našo lepo organizacijo, gasilsko požrtvovalnost in našo dobro voljo, da zadostijo svojemu slavohlepju in si ohranijo ali dobijo zlate našitke in naramnice.

O, mnogo jih je med nami, ki jih bo ta beseda zadela!

Preveč popivamo

in je mnogim med nami delovanje v gasilstvu le sredstvo in povod za izživljanje v gostilnah in v pivskih družbah, za popivanje in pijančevanje. Naše seje so največkrat v gostilnah in naši občni zbori se pogosto končajo s popivanjem. Naši tovariški sestanki so pri pogrnenih mizah, polnih litrov, »kriglčkov« in »fraklčkov«. Po sejah, občnih zborih in sestankih moramo posedeti v gostilni. Naše opravičilo je vedno isto: Ne smemo se zameriti gostilničarju, ki nas pozna kot dobre pive in krepke pijance. — Med nami se vzdržuje krilatica, kako je naše najvažnejše zadeve mogoče rešiti le v pivski družbi. — Večere in noči in cele dneve preživimo v gostilnah. Doma nas čakajo žene, otroci, matere in očetje v skrbeh in preklinjajo našo lepo organizacijo in naše »delo«. — Prirejamo veselice, da se »tovariško« med seboj sestajamo in vzdržujemo zvezo z občani. Ali so nam te veselice le prilika, da dokažemo svojo trdnost in odpornost proti vplivom alkohola in svojo razigranost? — Še celo po pogrebih svojih tovarišev se ga napijemo in kažemo svojo visoko gasilsko »kulturo«. — In med požari, ko drhte naši sodržavljeni v bojznosti za svoje imetje in za svoje življenje, morajo gasilci pred vsem svojo žejo gasiti.

Premalo smo v svojih gasilskih domovih in premalo nam je mar naša izvežbanost in napredek našega gasilstva. Naši gasilski domovi mnogokrat stojijo zapuščeni in zanemarjeni, naše sprave propadajo in rjavijo v shrambah. Premalo imamo časa, da bi travo odstranili s pragov

naših domov in pomeli nesnago in prah. Nimamo časa, da bi se sestali samo kot gasilci in ne kot pivci. Premalo je v nas gasilske zavesti in čuta odgovornosti. Hvalimo se s svojo požrtvovalnostjo in se trkamo na prsa, kaj smo vse storili. Redko pomislimo, računamo in poročamo, kaj nismo storili in nikoli ne polagamo računov o svojih popivanjih.

Koliko jih je med nami, ki jih ta beseda ni zadela?!

Preveč...

težko je reči besedo, treba jo je reči. Res! So med nami, ki niso poštene, ki kradejo. Ali ni tatvina, če si prilastijo imetje naših čet in ga porabijo za sebe in svoje prijatelje! Kaj je to, če si »izposodijo« denar, ki smo jim ga za upravljanje in gospodarstvo zaupali, in ga zapijejo in po nemarnem zapravijo? Naše gledališke predstave, naše tombole in naše veselice pričajo dan za dnem o tem in na sodiščih se obravnavajo gasilske tatvine. Podpore so čete dobivale, velike zneske celo. Nič ni bilo z njimi napravljenega in nabavljenega. Kam je šel denar? Preveč je tega, da bi mogli še naprej tako. Preveč je tega, da bi nas naš narod še mogel trpeti v svoji sredini. Izpljunil nas bo, če bo moral še dalje vse to gledati.

Premalo nas je bilo do sedaj, da bi mogli med seboj vse nečednosti skriti. Premalo smo bili možje, da bi sami napravili red v svojih vrstah in nagnali nepoštenjake iz svoje gasilske hiše. Premalo smo bili odločni in preveč prizanesljivi proti sebi in prijateljem za skrbno gospodarstvo v naših četah in župah. Vse premalo smo morda bili vestni pri upravljanju tujega premoženja, ki nam je bilo zaupano. Premalo smo bili pozorni na vse dogodke okoli nas, da se je moglo goditi preveč nerednosti in nečednosti. Zato nas narod obsoja.

Oni, ki jih je ta beseda zadela, naj nas takoj zapustijo! Plačilo jim bo sledilo.

Mi vsi bomo zavihali rokave in odstranili iz svojih vrst vse, kar ni gasilskega, kar ni lepo in kar je grdo. Moramo! Pa če bi še tako hudo bolelo! Naš narod je zdrav in bo prebolel vsako operacijo.

Preveč nas je, da bi mogli ostati brez današnje odkrite besede, premalo nas pa je, da bi mogli brez škode z dosedanjim načinom svojega udejstvovanja nadaljevati. Zato je bila ta beseda povedana. Fr. Kr.

T. G. Masaryku ob 87. rojstnem dnevu

Zgodovina se ne ustavlja ob vsakem človeku. V primeri s tisočletji so narodi, države in organizacije malenkostne in često se dogaja, da gre čas mimo njih in jih pokoplje v pozabljenje. Vemo pa dobro, da beleži čas v svojo večno knjigo le velika dela duševno velikih narodov in ljudi.

Ob Masarykovem rojstnem dnevu pa prav gotovo stojimo ob možu, ki ga je češka, pa tudi svetovna zgodovina zapisala v svoje anale. To pravico si je pridobil s svojimi velikimi deli, ki jih je dal svoji rodni zemlji in človeštvu. Prav gotovo je, da čas zahteva od človeka, ki si želi priboriti to veliko pravico in čast, mnogo; zahteva dejanj in del, ki bodo trajna in bodo učila človeštvo vseh časov in dni.

Masaryk je gotovo s svojim velikim političnim, filozofskim in socialnim delom doprinesel svoj obolus, ki je njega vreden.

Kako velikega pomena je njegovo politično delo, ni treba obširno razlagati. Božja Previdnost ga je izbrala, da državo velikega svetnika češkoslovaške zemlje kralja Vaclava obnovi in jo vzporedi vredno ostalim svetovnim silam. S kako večjo roko je to svojo nalogo izvršil, nam dokazuje Čehoslovaška republika, ki predstavlja danes v Evropi in na svetu prav gotovo silo, ki jo je treba upoštevati in prisluhniiti njenemu glasu.

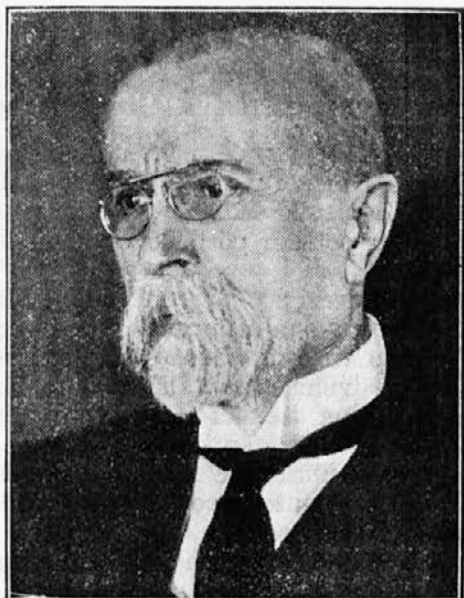
Bog pošilja narodom v najtežjih dneh v svoji neskočni dobroti in skrbi za svoje otroke preroke in vodnike. To lahko lepo opazamo v naši slovenski zgodovini, ko nam je dal velikega evangelista slovenske narodne samobitnosti in moči v dr. J. Ev. Kreku. Čehoslovaška zemlja ga je dobila v osebi svojega prvega državnega predsednika T. G. Masaryka.

Ne samo s političnim delom, tudi s socialnim delovanjem je pomagal svojemu narodu. V dobi splošnega kaosa in beganja v neznanu je pravilno spoznal, da v grobi materijalizem usmerjeni marksizem grozi tudi čehoslovaški zemlji. Tedaj je izpregovoril kot velik filozof in z vso svojo duhovno silo dokazal, da je marksizem le privlačna vaba, a v resnici utopija, ki ljudi razočara in znova razburi in vznemiri. Postal je apostol demokracije in povedal razločno vsemu svojemu narodu in človeštvu, da je danes treba velike demokracije, ki mora ob smiselnem in složnem delu vseh, deliti pravico in skrbeti za vse. Po tej poti je vedno dosledno vodil državo, ki so mu jo njegovi bratje zaupali.

Tudi njegovo filozofsko in znanstveno delo je veliko in ga občuduje ves svet. Masaryk je posebno na znanstvenem polju, zraven dela na političnem polju, dokazal, da je mož vztrajnega in natančnega dela, da je mož, ki razpolaga z železno energijo in voljo. Razprave, izsledki in misli, ki jih je dal Masaryk s svojim znanstvenim delom svetu, so vrednote, ki jih mora vsakdo upoštevati.

Naš slovenski pregovor pravi, da se rodi narodu velik mož vsakih sto let. Prav gotovo velja to za predsednika T. G. Masaryka Osvoboditelja, ki praznuje 7. marca t. l. svoj 87. rojstni dan.

Mi slovenski gasilci se pridružujemo čestitkam čehoslovaškega naroda in kličemo predsedniku T. G. Masaryku Osvoboditelju naš krepki slovenski »Bog ga živi!«

M. V.

Vesti starešinstva Gasilske zveze

45. seja starešinstva Gasilske zveze kraljevine Jugoslavije, ki se je vršila 25. februarja 1937 v Beogradu.

Zapisnik 44. seje starešinstva je bil sprejet brez pripomb, na kar je bilo podano poročilo o administrativnem in blagajniškem poslovanju zveze.

V zvezi s tem poročilom je bilo sklenjeno, naj se gasilstvu ob priliki objave zakona o upravi telesne vzgoje, prizna značaj organizacije, ki goji telesno vzgojo. Zato se naj priznajo gasilstvu vse pravice do podpor, ki so predvidene za takšne organizacije in se naj gasilska organizacija popolnoma izenači s sokolsko. Do prihodnje seje starešinstva se naj sestavi konkreten predlog o vsem, kar naj pride v pogledu gasilstva v zakon o upravi telesne vzgoje naroda. Istočasno je bil določen delegat zveze za konferenco, ki bo v ministrstvu za telesno vzgojo naroda razpravljala o osnutku tega zakona.

Sklenjeno je, da se ponovno na redni način, pa tudi z osebno intervencijo pri g. ministru zaprosi, da ministrstvo za telesno vzgojo naroda izplača zaostalo subvencijo Gasilski zvezi v znesku 300.000 Din.

Sklenjeno je, naj Zveza sestavi vzorec pravilnika o dežurni službi gasilcev po javnih prostorih, ki se bo dostavil notranjemu ministrstvu, banskim upravam in vsem mestnim občinam.

Tovarni za kože in obleke iz kož Knebl in Dietrich iz Indije je dovoljeno izdelovati in prodajati usnjene gasilske plašče.

Predlagano je, naj se predpišejo tehnične zahteve za gasilsko čelado.

Sklenjeno je, da se bo seja zvezne uprave vršila 17. marca t. l. in je sestavljen spored za to sejo.

Izbran je delegat Zveze za skupščino gasilske župe Beograd-Zemun-Pančevo.

Sprejet je predlog, naj Zveza sprejme v prodajo knjižico »Navodila za preprečevanje in gašenje požarov,« ki jo je izdalo ministrstvo vojske in mornarice s predlogom, naj se iz provizije, ki bi jo prejela Zveza, podari siromašnim gasilskim ustanovam knjižica brezplačno.

Razgovor o predlogu za zavarovanje gasilcev se odloži, dokler Zveza ne prejme potrebnih podatkov od zajednic.

Sklenjeno je, da s posebnim obvestilom Zveza opozori vse zajednice, naj na svojih občnih zborih izberejo po zakonu odrejeno število delegatov za zvezno upravo in za vsakega delegata po enega namestnika.

Sprejeta sta proračun Zveze za leto 1937—1938 in predpis o izvršitvi tega proračuna, ki bosta predlagana na prihodnji seji zvezine uprave kot predloga starešinstva.

Odlikovanje zaslužnih gasilcev z državnimi odlikovanji. Generalni tajnik g. inž. Šel predlaga Starešinstvu vprašanje odlikovanja zaslužnih gasilcev z državnimi odlikovanji. Poudarja pa, da je brat starešina že interveniral radi te zadeve in mu je bilo sporočeno, da je predlagano preveliko število, ki ga bo treba zmanjšati vsaj za 50%. Predlaga, da Starešinstvo stori potrebne korake v tej zadevi. — Podstarešina Žagar

smatra, da je treba to vprašanje čimpreje likvidirati, ker on vsak dan dobiva vprašanja od posameznih čet glede te zadeve. Na ta vprašanja odgovarja, da on sam ne more osebno intervenirati pri g. ministru za telesno vzgojo naroda, ker se v predlogu za odlikovanja nahajajo tudi člani Starešinstva in Uprave zveze. — Sklenjeno je, da se ob priliki, ko bo storjen obisk pri g. ministru, iznese tudi to vprašanje in se ga za-prosi, da poskrbi, da se vprašanje čimpreje reši.

Potovanje v Ban. Karlovac radi proučitve razmer v tamkajšnji ga-silski četi. Vrh. inspektor g. Pintar sporoča, da je skupno s starešino po nalogu ministrstva za telesno vzgojo naroda potoval v Ban. Karlovac, da preštudira prilike in razmere v tamkajšnji gasilski četi. Ugotovljeno je, da je vse v redu in ni nihče ničesar kriv. Glede tega je obveščeno tudi ministrstvo.

Gasilski časopisi. Gen. tajnik g. inž. Šel predlaga, naj se gasilski časopisi pošiljajo zvezi v več izvodih. Sklene se, da se časopisi, ki pre-jemajo od zveze subvencijo, pošiljajo zvezi v petih izvodih od vsake številke.

Vesti starešinstva Gasilske zajednice za Dravsko banovino

Dne 28. februarja t. l. so se vršile volitve župske uprave in nadzor-nega odbora v sledečih župah: 1. Dol. Lendava, 2. Dravograd, 3. Gornji grad, 4. Kamnik, 5. Laško, 6. Ljubljana-mesto, 7. Ljutomer, 8. Maribor-desni breg, 9. Murska Sobota, 10. Novo mesto, 11. Radovljica, 12. Slovenji Gradec. — Dne 7. marca t. l. pa so se vršile volitve v naslednjih župah: 1. Brežice, 2. Celje, 3. Črnomelj, 4. Ljubljana-okolica, 5. Logatec, 6. Ma-ribor-levi breg, 7. Ptuj, 8. Škofja Loka, 9. Šmarje pri Jelšah.

»Samopomoč« poziva vse prostovoljne gasilske čete, da takoj javijo imena svojih članov, ki so pri njej včlanjeni ter točne podatke, kdaj in koliko prispevkov so plačali za to posmrtninsko zavarovanje. — Zahtevani podatki so potrebni radi ureditve tega važnega vprašanja in kontrole vplačanih prispevkov.

»Gasilska taktika«, knjiga ki jo je spisal vrhovni nadzornik gasilske službe kraljevine Jugoslavije g. Ilija Pintar, je izšla v posebnem ponatisu v srbohrvaščini (tiskana v latinici). Starešinstvo gasilske zajednice priporoča naročitev te knjižice. Naroča se pri »Vatrogasni zajednici Sav-ske banovine v Zagrebu« in stane 12 Din.

»Zaščita prebivalstva«, knjižica, ki jo je napisal podpolkovnik-zdravnik dr. Laskutović Milivoj, je izšla v tiskarni Skrlič v Beogradu, tiskana v cirilici in se dobi za 5 Din pri Vatrogasnem savezu v Beogradu. — Knjižica je izšla že v 3. izdaji in vsebuje 52 zanimivih slik. — Starešinstvo gasilske zajednice priporoča knjižico.

Adler Karl, član pr. gas. čete v Št. Ilju v Slov. goricah je za trajno izključen iz članstva. (Razpis gasilske zveze 16. febr. 1937, br. 451.)

»Vatrogasac«, drama (gledališko igro) v treh dejanjih, je napisal Maraković Stjepan, gasilec v Novi Gradiški. — Uredništvo »Gasilca« bo knjigo naročilo ter v prihodnji številki objavilo oceno. — Morda smo pa dobili res nekaj tudi za nas.

Gasilstvo v službi obrambe pred vodo in pri drugih nesrečah

(Nadaljevanje iz lanskega letnika.)

Pripravljeni moramo biti za boj proti nesrečam in raznim katastrofam. Število katastrof je v zadnjih letih naraslo do neobičajne višine. Vsak dan nas vzdramijo razne nesreče in elementarni dogodki. Naj si bo železniška nesreča, velepožar, eksplozija, jamska nesreča ali potresi, vse te nesreče povzročijo velikansko škodo in ozko z njimi je zvezana izguba in poškodba človeškega materiala. Kakorkoli se naj imenuje katastrofa, nam nudi ta dovolj vzroka, da storimo vse korake za samoobrambo. Pri nepristranskem premišljevanju pa se moramo mirne vesti vprašati, če smo sedanji stopnji znanosti primerno pripravljeni, da zmoremo vršiti vsako reševalno akcijo. V navadi je, da se kliče gasilstvo, in to posebno v mestih, k vsaki malenkosti — gasilci naj pomagajo povsod. A že tukaj moramo poudariti, da uživa gasilstvo velikih mest inozemstva velik ugled in spoštujejo vse člane gasilske organizacije, kar pa pri nas še v mnogih ozirih manjka. V inozemstvu bi nikoli ne dovolili, da se gasilstvo zasmehuje javno na gledališkem odru, kakor se je to dogodilo pri nas. Gotovo vas bo zanimalo, k čemu vse kličejo gasilstvo. Požarni ravnatelj gasilstva v Berlinu Hamer nam pove mnogo. Predvsem s kakšno dolžino cevi razpolaga berlinsko gasilstvo. Ako bi sklopili vse cevi, bi jih bilo 103 km — torej približna daljava od Ljubljane do Maribora. Omenjeni požarni ravnatelj pravi, da gasilstva ne kličejo le k požarom, temveč tudi ob vseh mogočih prilikah. Leta 1924. se je alarmiralo berlinsko gasilstvo 7466 krat. Torej povprečno na dan 21 krat. Od tega je bilo alarmov radi požarov le 2640, vsi drugi so veljali raznim drugim nesrečam in nezgodam. Berlinčani ljubijo svoje gasilstvo ter so na njega ponosni, saj vedo, da jim prinese gasilstvo pomoč in rešitev ob vsaki priliki. Zdaj je treba na streho po kakšnega mesečnika, tam so ljudje obtičali v dvigalu med petim in šestim nadstropjem, tu je prišla ženica pod voz cestne železnice, tam so se vrle stavbe podzemeljske železnice, koliko je treba za vse te nesreče orodja. V ta namen posebno opremljeni vozovi vozijo posebne trinogate koze, škripce, verige, vitle, jamski les, žaromete in drugo. Če so ljudje zasuti pod železom, jih je treba s posebnimi stroji rešiti iz železnega oklepa (avtogensko rezanje). Zdaj je treba imeti na razpolago dovolj voz za prevoz ponesrečencev, kajti eksplozija municijske tovarne je zahtevala ogromne žrtve. Drugod je zopet počila sredi mesta glavna vodovodna cev. Povsod prihite prvi na pomoč gasilci. Veliko je število prometnih nesreč, posebno po cestah velemest — povsod kličejo gasilce. Vsaka nesreča privabi vse polno gledalcev, ulice se polnijo, nastane zastojev v cestnem prometu in zopet so gasilci, ki napravijo red. Tam je prišlo do prepira in pretepa med političnimi strankami, gasilci prihite z brizgalno, da ohladijo prevročo kri. Policija kliče k vsakemu prometnemu zastaju gasilce. Vsako leto se zgodi, da prileti na kako drevo na ulici čebelni roj. Kdo ga mora ogrniti? — Gasilci! Imajo pa v ta namen že posebne vozove. Šele ko so čebele ogrnjene, pride po nje lastnik.

Mnogokrat kličejo gasilce k zastrupljenim s svetilnim plinom. Bilo jih je omenjeno leto mesečno 150 do 200. Pri teh se je s pomočjo kisikovih aparatov posrečil poizkus oživljenja do 90%. A tudi svoje ljudi mora gasilstvo varovati pred zastrupljenjem z dimom ali s strupenimi

plini. Kolikokrat morajo delati v pari solne, žveplene ali druge kisline. Svetovna vojna nam je izpopolnila naše maske tako, da nam tudi to danes ne dela velikih težav.

Da se povrnem nazaj k preprečenju nesreč, mislim, da potrebo tega vprašanja ni treba dokazovati, nastane vprašanje, s kakšnimi sredstvi bomo nesreče preprečili. Ta sredstva bom delil na pet skupin.

Predvsem se poizkusi nevarni potek, in naj bo ta v obrtnih ali poljedelskih obratih ter dovede do nesreč, tako urediti, da je izključena skoraj vsaka nesreča. Evo vam nekaj primerov! V rudniku, v katerem nastopijo gorljivi plini, ne bomo rabili razstreliva, ki sama s plamenom vzgorijo, da preprečimo vžig treskavice. Kjer se je doslej snažilo z bencinom ali izvlačilo (ekstrahiralo) mast, se sedaj rabi manj nevarni trikloretilen ali tetraklorogljik. Brusni kamen s petnajst metrov naobodne hitrosti nudi nevarnost za eksplozijo; isto delo pa bo opravil pri manjši hitrosti. Strupene barve (vsebujoče n. pr. svinec) danes nadomeščamo z nestrupenimi. Stroje, katerim so doslej stregle človeške roke, danes spreminjajo v avtomatično delujoče.

Kot drugo sredstvo bodi omenjeno, da vse predmete stavbno-tehničnega, strojno-tehničnega ali kakršnegakoli značaja že od vsega začetka postavimo tako, da izključimo vsako nesrečo. Nekdaj so trpežnost stavb določali z očmi, danes pa vršimo natančne račune. Stroje postavljamo že tako, da je izključena vsaka nesreča, to je, da vse nevarne dele zavarujemo tako in onemogočimo dostop do njih. Električne vode visoke napetosti speljujemo danes že pod zemljo tako, da je vsaka nesreča onemogočena. Shrambe za razstreliva zidamo tako, da se v primeru eksplozije ta širi v ono smer, kjer napravi najmanjšo škodo (Ausblasesystem).

Tretje sredstvo obstoja tam, kjer stavb ne moremo postaviti popolnoma sigurno, tam pa napravimo posebne varnostne priprave. Najbolj enostavne varnostne priprave so ograje. Na stavbe postavimo strelovode. Razna so imena za take varnostne priprave, kakor zavore, eksplozivna zaklopja, dvigala, izločevalci in nešteto drugih.

Kot četrto sredstvo velja pa tam, kjer ne moremo napraviti ne ene ne druge doslej navedene zavarovalne naprave. Nesrečam izpostavljeni delavci morajo v obrambi proti nezgodam sami sodelovati. Izdamo navodila in predpise. Razume se, da osebe, ki vodijo obrat, dobro poznajo nevarnosti, ki pretijo. Tu se še mnogo greši in tudi v gasilskih vrstah. Treba nam je šole. Obratni predpisi se pečajo s posebnimi predpisi in so splošne narave. Oni lahko prepovedo snaženje in mazanje strojev ali dovolijo le posebna sredstva za snaženje in mazanje. Predpišejo lahko posebno vrsto obleke. V raznih državah in krajih izdani cestni redi, kakor predpisi zaasilno razsvetljava, štejejo tudi semkaj. Za strežbo parnih, acetilenovih ali kemičnih strojev veljajo posebna navodila. Zadržanje pri razstrelbah in delih pod zračnim pritiskom (pod vodo — kesonih) je urejeno s posebnimi predpisi.

Kot zadnje sredstvo za preprečenje nesreč velja splošen pouk. Ta bi naj pričel v osnovni šoli in bi se nadaljeval do konca dni. Pouk o škodljivosti alkohola, o nepažnji, spoznavanje cestnega voznega reda, zadržanje pri požarih, pri povodnjih, v gledališčih itd. spadajo že v naj-

nižje razrede šole. Naši časopisi, politični in nepolitični, bi imeli hvaležno nalogo, če bi prinašali od časa do časa članke o obrambi proti nezgodam. Amerikancem služijo celo filmi v ta namen.

Mnogo bi še lahko govoril o tem vprašanju, a mislim, da sem vas prepričal o svoji trditvi, da je bolje nesreče preprečiti, kakor reševati. Če pa nas postavi nesreča pred gotova dejstva, sem prepričan, da bo naše gasilstvo na mestu. Pri večjih nesrečah, eksplozijah v rudnikih in potresih, vodijo pa vsa reševalna dela v to izobraženi inženjerji, ki nam bodo dali potrebna navodila. Želim pa, da bi moja podana navodila pomagala utrditi zmisel za obrano nesreč in da bi gasilstvo tudi samo sodelovalo na tem polju, v ljubezni do naroda, v dobrobit naše domovine in za pospešenje socialnega miru.

Gasilno orodje

Ing. Hrovatin

Gasilska tehnika je v zadnjih desetletjih zelo napredovala. Prvotni pripomočki (vedra, mokre krpe, metle oziroma palice ovite z mokrimi krpami, vrvi, pesek, zemlja itd.) so se izpopolnili z ročnimi in motornimi brizgalnami, z ročnimi aparati polnjenimi z vodo, kemikalijami, peskom, z aparati za peno in sneg, raznimi lestvami, drsalnimi ter skakalnimi prti, itd.

I. Ročna batna ognjegasna brizgalna

Ročne brizgalne so gasilno orodje potom katerih gasilci manuelno¹ opravljajo požrtvovalno in človekoljubno delo. Kljub temu, da je ta način gašenja fizično najtežji, ima vendar to prednost, da so te brizgalne zelo enostavne in vsakomur lahko razumljive.

Imamo prenosne in prevozne brizgalne z enim ali dvema valjema. Konstrukcija² teh brizgaln je lahko taka, da morejo brizgalne same potom sesalnih cevi, vodo dvigati iz vodnjakov, potokov, rek, vodovoda itd. ali pa je treba brizgalnam donašati vodo v rezervoar, oziroma škaf.

Ročna brizgalna sestoji v glavnem iz ohišja (A), valja (B), bata (C), atne ročice (Č), pritiskalnega droga (D), sesalnih (E) in tlačnih (F) ventilov, sesalnih (G) in tlačnih (H) priključkov, veternika (I).

a) Ohišje brizgalne (A) je izdelano iz kovine, oziroma iz litega železa, v katerem so navadno nameščeni sesalni in tlačni ventili³ in je opremljeno s sesalnimi in tlačnimi priključki, ter sesalnimi in tlačnimi kanali.

b) Valji (B) so navadno izdelani iz kovine in so na razne načine pritrjeni na ohišje. Valji morajo biti brušeni, da je čim manjše trenje, torej čim manjša obraba, ker se v njih pomikajo bati.

¹ ročno

² sestava

³ zaklopka

c) Bati (C) so izdelani iz kovine, armirani⁴ z usnjatimi manšetami ali pa batnimi obroči, da v neobhodno potrebni brezračni prostor ne uhaja atmosferski⁵ pritisk. S pomočjo batov sesamo vodo iz rezervoarja, potoka in jo potem pritiskamo v tlačni cevovod.

d) Batne ročice (Č) so izdelane iz kovanega železa in tvorijo čvrsto, vendar gibljivo vez med bati in pritiskalnim drogom. Potom teh ročic se bat premika v valju gori, oziroma doli.

e) Pritiskalni drug (D) pa služi za pogon batov. Razmerje razdalj bremena (Q) in sile (P) je navadno 5:1 ali pa 6:1; to se pravi ročica sile (p) je petkrat, oziroma šestkrat večja kakor ročica bremena (q). O je oporišče, oziroma vrtilišče.

Izračunajmo silo pritiska na bat, n. pr.: trije možje pritiskajo na pritiskalnem drog (razmerje ročic 6:1) vsak s silo po 15 kg. Skupni pritisk znaša torej na pritiskalnem drog $3 \times 15 \times 6$, t. j. 270 kg. Ta pritisk človeške sile v kilogramih ne pritiska le na eno točko bata, temveč na vso površino, ki jo merimo v cm^2 . Premer bata je 8 cm, polmer (r) je 4 cm; površina bata $r^2 = 4^2 \times 3.14159 = 16 \times 3.14159 = 50 \text{ cm}^2$. Pritisk na 1 cm^2 znaša $270 : 50 = 5.5 \text{ kg}$; to se pravi brizgalna dela pod pritiskom 5.4 atm.

Ako bi imel bat premer 10 cm bi bila njegova površina $5^2 \times 3.14159$ je 78.5 cm^2 . Pritisk na 1 cm^2 znaša pri isti sili kakor zgoraj $270 : 78.5$ je 3.5 kg na cm^2 , t. j. brizgalna dela pod pritiskom 3.5 atmosfer. Iz navedene sledi, da ima brizgalna pri isti pritiskalni sili tem manj pritiska, čim večji je premer valja, oziroma brizgalne z večjim premerom valjev zahteva večjo pritiskalno silo, da dobimo močan vodni curek.

f) Ventili (E in F) so izdelani iz kovine, oziroma iz gumija. Ventili služijo za pravočasno odpiranje in zapiranje sesalnih in tlačnih prehodov. Sedeži ventilov morajo biti dobro izbrušeni in večkrat očiščeni.

g) Sesalni (G) in tlačni (H) priključek sta izdelana iz kovine in služita za privitje gumijastih špiralnih, oziroma konopnenih cevi.

h) Veternik (I) je navadno izdelan iz vlečene bakrene pločevine ter je montiran⁶ na tlačnem, včasih tudi na sesalnem priključku. Če brizgalne ne bi imele tega zračnega tlačnega kotlička (veternik), bi brizgale vodo neenakomerno. Nastajali bi momenti, ko bi prihajali bati v skrajne lege, da voda pri ustniku ne bi tekla, oziroma le malo. Zračni kotliček pa odpravi ta nedostatek. Veternik je zaprt kotel, v katerem se prvotno (predno prično delati z brizgalno) nahaja samo zrak. Ko prično delati z brizgalno, pritisnemo vodo v zračni kotliček in stisnemo v njem nahajajoči se zrak do gotovega pritiska. Ta stisnjen zrak stalno pritiska na površino vode v zračnem kotličku, tako da mora teči voda pri ustniku tudi za časa odmora batov skoraj enakomerno, torej brez večjih sunkov, oziroma presledkov. Funkcijo zračnega kotlička se prav posebno opazi pri enovaljnih brizgalnah.

⁴ obdani (obloženi)

⁵ zunanji

⁶ pritrjen

Na sesalni priključek privijamo potom spojko (holandcev) gumijaste spiralne cevi. Spojke same so opremljene z gumijastimi ali kožnatimi goščili. Na koncu sesalnih cevi namestimo sesalno košaro z ali brez noženega ventila. Sesalne cevi morajo biti same na sebi zrakotesne in prav tako v spojkah. Sesalna košara mora biti vedno pod vodno gladino, da ne more vsrkati zunanjega zračnega pritiska.

Na tlačni priključek privijemo potom spojko tlačne konopnene cevi, na drugi konec pa privijemo ročnik z ustnikom. Izbira ustnikov z ozirom na dolžino položenih cevi in višinsko razliko je stvar poveljnika čete, ki mora izbrati tak ustnik, s katerim doseže najboljši efekt⁷ brizganja. V hitrejše in boljše ugotovitev imamo razne tozadevne tabele, ki nam dajejo smernice glede ustnika.

Ves mehanizem je montiran v rezervoarju (J) iz pločevine.

Sedaj si pa oglejmo delovanje dvojno delujoče brizgalne, ki stoji ob vodi, kompletno opremljena, s sesalnim košem v vodi. Ko pritismo na pritiskalni drog (D), se premika z batno ročico (Č) bat (C) na desni strani iz skrajne spodnje lege navzgor. Sesalni ventil (E) se dvigne, ker nastane med batom in sesalnim ventilom prazen prostor, nastane gotov vacuum⁸ v valju, zato teče voda na desni strani v valj pod atmosferskim pritiskom. Ta pojav, ta popisani potek s sodelovanjem atmosferskega pritiska imenujemo s e s a n j e.

Sedaj nastopi drugi pogib bata: bat (C) se prične iz zgornje skrajne lege pomikati navzdol v svojo prejšnjo lego in pritiska na v valju se nahajajočo vodo, vedno močnejše, dokler ta pritisk ni tako močan, da dvigne tlačni ventil (F), nakar steče voda v veternik (I), od tam pa pod stalnim pritiskom v tlačni priključek (H) in nato dalje po tlačnih ceveh na prostor. Ko pride torej bat zopet do mrtve točke, preneha pritisk in tlačni ventil se zapre. Ta pojav imenujemo t l a č e n j e. Preštudirajmo sedaj natančneje sesalno perijodo.⁹

Sesalna višina je višinska razlika med gladino vode in sredino sesalnega priključka brizgalne. Koliko je sesalne cevi v vodi, oziroma kako globoko so cevi pod gladino vode, nas pri sesalni višini ne interesira. Dolžina sesalnih cevi je lahko tudi 20 ali pa še več metrov, ako so cevi položene deloma navpično, vertikalno, deloma poševno, oziroma vodoravno. Pri preizkušnjah dosežemo pri novih brizgalnah približno 8.5 m ses. višine. Praktično pa vzamemo le 6 m ses. višine.

Teoretična¹⁰ sesalna višina pa znaša 10.3 m, katere pa praktično radi raznih odporov v sesalnih ceveh in vremenskih prilik nikdar doseči ne moremo. Da bomo na jasnem glede sesalne višine, se moramo seznaniti s tozadevnim naravnim zakonom. Ko položimo sesalne spiralne cevi v vodo, so iste sicer na videz prazne, vendar se pa v njih nahaja zrak.

⁷ učinek

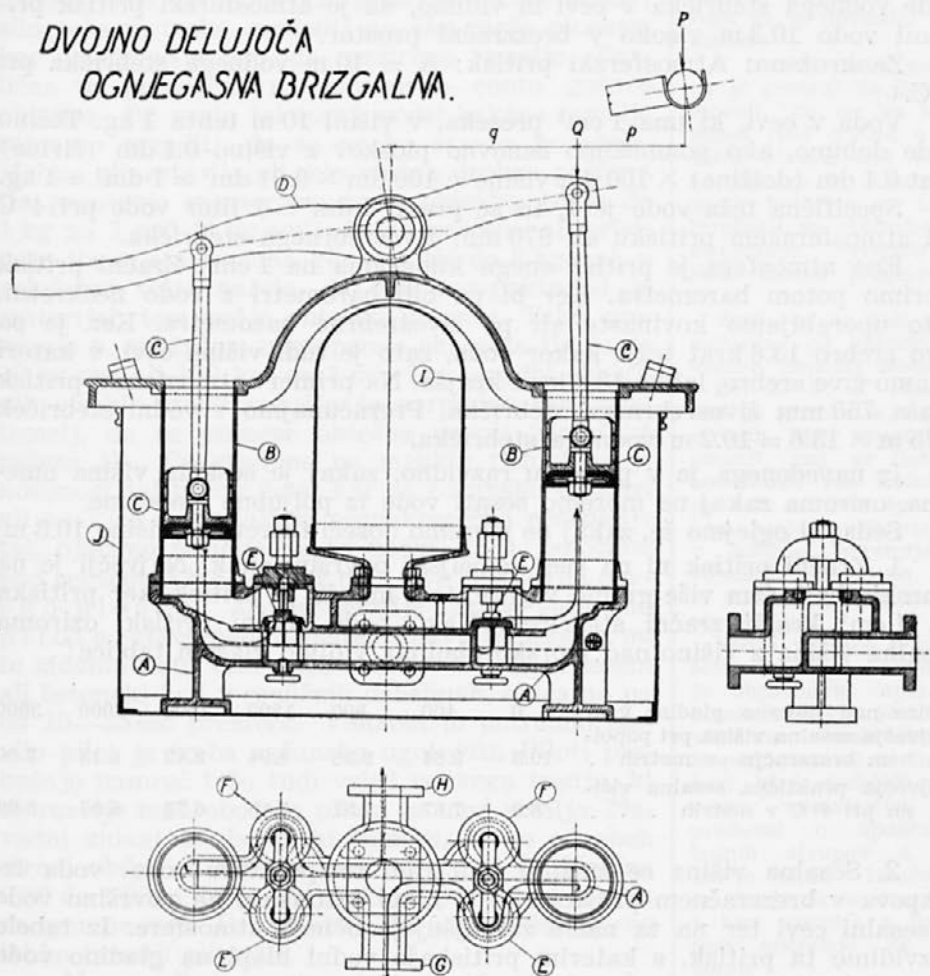
⁸ prazen prostor

⁹ doba

¹⁰ preračunana

Zrak je pa prav tako telo, ki ga sicer ne vidimo, ker je brezbarven, vendar ga občutimo (veter, sapa) kakor vodo, kamen, les itd. Znano nam je, da na istem mestu ne moreta biti istočasno dva predmeta. Če hočemo potom sesalnih cevi brizgati vodo, moramo iz njih odstraniti najprej zrak in šele nato stopi na njegovo mesto voda. Kdo pa požene

DVOJNO DELUJOČA OGNJEGASNA BRIZGALNA.

vodo v sesalne cevi, oziroma v ohišje sesalke, nam pa bo pojasnil nastopni poizkus.

Vzemimo 11 m dolgo stekleno cev preseka 1 cm^2 , ki je na enem koncu zraketesno zaprta, na drugem koncu odprta, ter jo napolnimo povsem z vodo, ki ima 4° C toplote, nakar jo zapremo tudi na drugem koncu, nato obrnemo cev in jo vtaknemo pod gladino vode, ki jo imamo v to svrhu pripravljeno v posodi, in končno odmašimo stekleno cev pod vodno gladino na spodnjem koncu. Gladina vode v stekleni cevi pade

do gotove točke in potem obstane. Prazni prostor nad vodnim stebričkom v stekleni cevi je popolnoma prazen, brezračen, to se pravi, pritisk nad vodnim stebričkom v stekleni cevi je enak ničli.

Ta pojav nam pove, da je zunanji zračni pritisk, to je atmosferski pritisk, v ravnotežju z vodnim stebričkom v stekleni cevi. Sedaj odmerimo višino vodnega stebrička od površine vode v posodi do površine vode vodnega stebrička v cevi in vidimo, da je atmosferski pritisk pritisnil vodo 10.3 m visoko v brezračni prostor.

Zaokroženo: Atmosferski pritisk: $A = 10$ m vodnega stebrička pri 4° C.

Voda v cevi, ki ima 1 cm^2 preseka, v višini 10 m tehta 1 kg. Težino vode dobimo, ako pomnožimo osnovno ploskev z višino 0.1 dm (širine) krat 0.1 dm (dolžine) $\times 100 \text{ dm}$ višine = $100 \text{ dm} \times 0.01 \text{ dm}^2 = 1 \text{ dm}^3 = 1 \text{ kg}$.

Specifična teža vode je 1, to se pravi, $1 \text{ dm}^3 = 1$ liter vode pri 4° C pri atmosferskem pritisku ali 760 mm živosrebrnega stebrička.

Ena atmosfera je pritisk enega kilograma na 1 cm^2 . Zračni pritisk merimo potom barometra. Ker bi pa bili barometri z vodo neokretni, zato uporabljamo kovinaste ali pa živosrebrne barometre. Ker je pa živo srebro 13.6 krat težje kakor voda, zato je tudi višina cevi, v kateri imamo živo srebro, lahko 13.6 krat krajša. Na primer: atmosferski pritisk znaša 760 mm živosrebrnega stebrička. Preračunajmo v vodni stebriček $0.75 \text{ m} \times 13.6 = 10.2 \text{ m}$ vodnega stebrička.

Iz navedenega je v principu razvidno, zakaj je sesalna višina omejena, oziroma zakaj ne moremo sesati vode iz poljubne globočine.

Sedaj si oglejmo še, zakaj ne moremo doseči teoretične višine 10.3 m.

1. Zračni pritisk ni na vsej zemeljski površini enak. Največji je na morski obali. Čim višje gremo v gore, tem manjši je pritisk, ker pritiska na 1 cm^2 krajši zračni stebriček. Kako pada zračni pritisk, oziroma sesalna višina z višino nad morsko gladino, vidimo glasom tablice:

Višina nad morsko gladino v m	0	400	800	1200	1600	2000	3000
Največja sesalna višina pri popolnem brezračju v metrih	10.3	9.84	9.38	8.94	8.42	8.13	7.00
Največja praktična sesalna višina pri 4° C v metrih	8.0	7.87	7.51	7.15	6.73	6.05	5.06

2. Sesalna višina se znižuje tudi radi temperature vode: voda izhlapeva v brezračnem prostoru in ti hlapi pritiskajo na površino vode v sesalni cevi ter na ta način zmanjšujejo učinek atmosfere. Iz tabele razvidimo ta pritisk, s katerim pritiskajo vodni hlapi na gladino vode v sesalni cevi:

Temperatura v $^{\circ}$ C:	0°	10°	20°	30°	40°	50°	60°	70°	80°	90°	100°
Protitlak v sesalni cevi v metrih	0.06	0.12	0.24	0.43	0.75	1.25	2.02	3.17	4.82	7.14	10.33

3. Nožno zaklopko v sesalni košari je treba dvigniti, nastanejo odpori, ki jih mora premagati atmosferski pritisk.

4. Ko pričnemo s sesanjem, moramo premagati odpore, ki nastanejo radi nastale hitrosti vode v sesalni cevi [$v = \text{cs}^2 : 2 \text{ g}$].

A. Temelj.

Temelj je vznožje zgradbe, ki tvori podlago in prenaša celo težo zgradbe na nosilna tla. Glavna naloga temelja je, da porazdeli in pravilno prenese celo ogromno težo masivne stavbe na tla; silo teže je treba razdeliti na čim širšo ploskev, kar dosežemo s tem, da razširimo temelje. Različna tla prenesejo na ploskovno enoto gotovo obtežbo. Od vrste tal torej zavisi kakšne temelje moramo zgraditi, da se ne bo stavba posedala. Mehka glinasta tla ali zelo vlažna drobna peščena tla prenesejo razmeroma malo obtežbo, to je do 1 kg na 1 cm² (1 kg/cm²), trdna peščena ali prodnata tla in stalno suha glinasta tla do 3 kg/cm², v splošnem velja načelo, da čim kompaktnjši je material, tem večjo obtežbo prenese. Tako prenesejo n. pr. trdna, nepreperela skalnata tla že do 10 kg/cm² ali 100 ton na 1 m². Pri zgradbi običajnih visokih stavb zadošča že normalno razširjeni temelj, da se prenese obtežba dovolj varno na rašena tla. Če gradimo na mehkih tleh, kjer je nosilnost tal premajhna, kar se računsko ugotovi ali pa kjer se pričakuje neenakomerno posedanje tal, ojačimo temelje na ta način, da 1. položimo pod cel temelj betonsko ali železobetonsko ploščo, 2. pod temelje zidov zabijemo pilote, glave pilot zabetoniramo v temelje in na te zidamo nato celo našo stavbo. Piloti so leseni ali betonski koli v različnih debelinah, običajno pa od 15—25 cm premera. Velikost in potrebno število pilot je treba računsko ugotoviti. Piloti prenašajo namreč težo tudi vsled velikega trenja, ki se razvije med obodom pilota in med zemljo. Navadni zidani ali betonski temelji, ki so od obeh strani obdani z zemljo, morajo segati do globine 0'80 do 1'00 m, to je ona globina, pri kateri zemlja ne zmrzne več. Pri stavbah, ki so podkletene, so lahko temelji plitvejši.

Na zgradbah opazimo često v zidovih razpoke ali celo nagnjene zidove, čemur so največkrat vzrok slabi in nepravilni temelji. Posebno pogosto se to dogaja pri stavbah ob potokih, rekah, jezerih in močvirjih, kjer so temelji poleg zmrzovanju, izpostavljeni še izplakovanju vode. Kljub temu, da so večkrat temelji na nekaterih mestih izpodjedeni, porušeni ali splošno v takem stanju, da ne vršijo več tiste naloge, ki jim je bila prvotno namenjena, se stavba vendar ne podre. Vzrok leži v

Udruženje nizozemskih kemikov je imelo dne 20. in 21. novembra 1936 izredno zasedanje pod devizo: »Kemija in obramba pred napadi iz zraka«, katerega se je udeležilo 200 članov.

V otvoritvenem govoru je general de Ridder omenil, da se bo spomladi 1937 otvoril v vojaški plinski šoli tečaj za kemike in lekarnarje, v katerem se bodo izvežbali za občinske inštruktorje. Prijaviti se bodo morali prostovoljno.

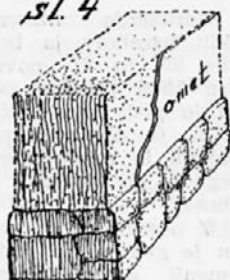
Vršila so se tudi predavanja, od katerih je vredno omeniti sledeča:

Dr. A. P. J. Hoogeven je govoril o bojnihstrupih. Med drugim je omenil, naj se tudi v bodočnosti vsa tozadevna dela na tem specialnem polju izvršujejo le v odlično opremljenih vojaških delavnicah, novi instituti pa naj se ne otvarjajo.

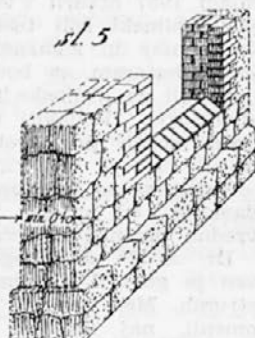
Vodja vojaške plinske šole, kapetan Classen, je obravnaval uporabo bojnihstrupov proti civilnemu prebivalstvu. Kapetan-letalec de Broekert, ki je dodeljen vojnemu ministrstvu, je predaval o spuščanju bojnihstrupov s pomočjo letal. Izračunal je, da je za zastrupitev 1 km² ozemlja z iperitom potrebno 24 ton bomb.

Ing. der Weduwen je govoril o plinskih maskah in o zaščitni obleki. Napovedal je, da bo v kratkem izšla odredba o plinskih maskah. Odsvetoval je nabavo dragih zaščitnih oblek, ker se tudi v tem pogledu pripravlja uradna ureditev tega vprašanja.

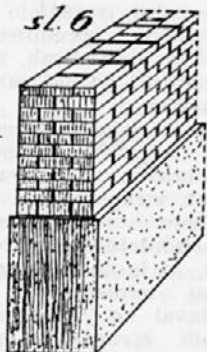
sl. 4

sl. 5

sl. 6

»FEUERSCHUTZ«
avgust 1936

Izkustva z zaščitnim požarnim zidom, ki ni zidan preko krova.

Po pruskem gradbenem zakonu iz 1. 1849. je predpisano, da morajo biti požarni zidovi dvignjeni vsaj 20 cm nad krov in zgrajeni iz opeke ali betona. Že pred vojno, pred vsem

tem, da je vsaka stavba toga konstrukcija, pri kateri so vsi deli medsebojno povezani, v zidovju samem so železne vezi ali pa tečejo betonski venci skozi celo stavbo kot nekak okvir, vsi ti deli nosijo vsled medsebojne povezanosti drug drugega. Ako se pri taki stavbi pripeti požar, se te vezi poškodujejo, medsebojna povezanost stavbe se razrahlja in se more zidovje porušiti že pri majhnih pretresih ali udarcih, ki jih povzročajo padajoče tramovje. Vzrok porušitve torej ni bil v toliki meri požar ali pa nepravilno delo gasilcev, kakor se često po katastrofi zatrjuje, temveč v veliko večji meri je krivda na slabih zidovih, ne dovolj trdnih vezeh ali pa najčesče na temeljih. Skrbeti je zato, da se tako škodo, ki je lahko tudi za gasilce zelo nevarna, pravočasno prepreči s tem, da provizorično ojačimo ali podpremo zidove.

B. Zid.

Zid oklepa vsako stavbo od zunaj, znotraj pa jo porazdeljuje v posamezne prostore.

Po vrsti gradiva more biti zid iz

1. naravnega gradiva: kamen (sl. 5), beton, tolčenica (sl. 4), in les;
2. iz umetnega gradiva:
 - a) žgano umetno gradivo: opeka (polni zidaki in votlaki) (sl. 6), klinkerji, to je opeka iz čiste gline.
 - b) nežgano umetno gradivo: cemetni ali betonski zidaki, mavčne stene, zidaki in plošče iz plutovine, plošče iz šote (torfoleum), heraklitne stene in stekleni zidaki.
3. kombinirano zidovje: mešani zid (sl. 5), iz kamna in opeke, obloženo zidovje z naravnim ali umetnim kamnom.

Zid iz tolčenice (sl. 4) je gotovo najcenejši izmed vseh vrst zidov. Tolčenica je zmes gline ali ilovice, peska in drobca; koder primanjkuje tudi teh snovi, se uporablja navadna zemlja ali celo cestno blato. Večjo povezanost zidov medseboj dosežemo z leskovim protjem. Te vrste zidov moremo uporabiti samo pri pritličnih zgradbah. Dimniki morajo biti izzidani z opeko. Proti vremenskim vplivom zavarujemo tak zid z apnenim ometom, deskami, strešno opeko itd. Čelni zidovi morajo biti lahki, običajno iz lesenega predalča in obiti z deskami. Napram ognju so taki zidovi zelo obstojni, ne smejo pa vsebovati preveč vode, ker nastajajo pri sušenju večje razpoke.

Debelina zidov mora biti $1\frac{1}{2}$ krat večja od debeline opečnih zidov, ni pa priporočljivo delati manj kakor 50 cm debelih zidov. Ta način gradnje se je udomačil v revnejših krajih in tam, kjer je tak material na razpolago. Posebno je razširjen na Hrvaškem, pri nas pa se je uveljavil zadnje čase na Dravskem polju, kjer nazivajo ta način gradnje »butanje«.

Zid iz nežganih ilovnatih zidakov je podoben načinu gradnje iz tolčenice in ima tak zid iste lastnosti kakor zid iz tolčenice. Često kombiniramo zid iz nežganih ilovnatih zidakov z zidom iz žganih opečnih zidakov.

Zid iz lomljenca (sl. 5) se še pogosto gradi v naših krajih, še več pa v primorskih krajih, kjer je na razpolago dovolj kamna. Tako se na pr. v Dalmaciji gradi skoro izključno iz kamna, ker je ta gradbeni material tudi najcenejši. Debelina zidu iz lomljenca mora biti najmanj 50 cm; odprtine v zidu kot na pr. okna in vrata izzidamo z žgano opeko. Pri požaru se tak zid hitro segreje in če še vsebuje razmeroma mnogo vode, se kmalu poruši.

Betonski zid je najtrdnější, napram ognju zelo obstojen ali skoro popolnoma ognjevaren, posebno še, če so stene armirane, to je ojačene z železnimi vložki. Te železne palice pa morajo biti obdane s plastjo betona v debelini najmanj 3 cm. Predvsem gradimo iz betona temelje in to v mešanici 1:10 (1 del cementa in 10 delov peska z gramozom).

Opečni zid (sl. 6) je najbolj razširjen način gradnje. Poleg navadne žgane opeke imamo tudi zidake iz betona, žgane ilovice, žlindre, votlake itd. Vezivo med zidaki tvori apnena malta ali cementna malta ali pa kombinacija obeh, kar nazivamo podaljšano apneno ali podaljšano cementno malto. Z mešanjem obeh vrst malt dosežemo hitrejše ali počasnejše vezanje (strnjevanje). Obodno zidovje pri stanovanjskih hišah mora biti najmanj 38 cm debelo. Tanjši zidovi se pozimi pote, kar povzroča vlago v stanovanju, ki je škodljiva tako za stanovalce kakor za opremo. Zunanji omet naj bo po možnosti vodonepropusten, posebno pri zidovih iz votlakov. Opečni zid debeline 12 cm se smatra kot ognjevaren.

Požarni zidovi služijo v ta namen, da preprečijo razširjenje požara v večjih zgradbah. Ako so stavbe razsežne in pri strnjenem stavbnem sistemu, morajo biti zgrajeni požarni zi-

pa po njej, je bilo radi teh zidov mnogo spоров z arhitekti, ki so trdili, da kvarijo ti zidovi arhitektonsko sliko stavbe in okolice. Državna oblast je v nekaterih okrajih ugodila želji arhitektov in dovolila, da se zgradijo ti požarni zidovi samo do krova in ne nad njega. Stavila je pa zahtevo, da mora biti pri takšnih stavbah in kompleksih zgradb že na zunaj označeno, da ima stavba nov požarni zid, da se gasilci znajo po tem ravnati. Gasilstvo je imelo s temi požarnimi zidovi namreč že velike težave, kajti navzlic požarnim zidovom je bilo treba skoro vedno postavljati na sosednje strehe gasilske straže, ki so preprečile prehod plamenov preko teh zidov, ki niso tako sigurni, kakor so bili poprejšnji.

Gasilska služba na III. državni razstavi v Frankfurtu

Razstava je obsegala 14 ha. Del paviljonov je bil zgrajen iz trdnega materiala, a drugi del so tvorili leseni paviljoni in šotori. Radi velikega obsega razstave se niso ravnali točno po požarno-gradbeni uredbi, radi česar je bila seveda požarna nevarnost mnogo večja. Radi varnosti je bilo policijsko zabranjeno kajenje in uporaba odprtega ognja. Na vseh mestih so bili vidni napis: »Kmetje, varujte svojo razstavo pred ognjem!« Preskrba z vodo je bila dovolj velika, ker so namestili mrežo za kroženje vode in dovoljno množino hidrantov. Gasilska straža je

bila zvezana z 51 avtomatičnimi signali in sireni. Tam, kjer so bili leseni paviljoni in šotori, je bila postavljena stalna gasilska straža, ki je štela dva moža z ročnikom in šest gasilcev. Opremljena je bila z motoriko in 160 m cevi. Radi večje varnosti je pa patroljirala po razstavnem prostoru neprestano gasilska straža. Na vsem razstavnem prostoru je bilo istočasno 28 gasilcev.

V PARIZU 1937.

Na letošni svetovni razstavi v Parizu bo zgrajen poseben paviljon, kjer bo razstava samarijanskih naprav in potrebščin, dalje razstava o načinu reševanja. Tudi v ostalih ozirih bo razstava nudila obiskovalcem obilo zanimivosti. Med zelo zanimivimi naj omenim razstavo o moderni tehnični organizaciji reševanja, kjer bo zbrana tudi strokovna literatura. Pestrost te razstave pa bodo povečali zgodovinski predmeti, ki bodo tukaj zbrani. Enako bo reševanju v slučaju električnih nesreč posvečen poseben oddelek, kjer bodo prikazane tudi različne možnosti nesreč s pripravami za segrevanje prostorov.

Prav zanimiv bo tudi oddelek za tako imenovano »napadalno reševanje«, kjer bodo zbrane moderne signalne naprave za javljanje požarov in vse druge moderne iznajdbe, ki tu prihajajo v poštev. — Enako bodo tudi razstavljene priprave za gašenje malih požarov, kakor tudi najnovejše tehnične iznajdbe, ki pomagajo gasilcem pri požarnih katastrofah.

dovi v medsebojni razdalji najmanj 30 m, zidni material mora biti ognjevaren, debelina požarnega zidu iz opeke mora biti najmanj 25 cm (ena opeka). V požarnem zidu ne sme biti odprtih (vrata, okna), ako pa se temu ne moremo izogniti, morajo biti vrata ali okna zgrajena dimotesno in ognjevarno, kakor je to navedeno pri razdelitvi delov stavbe z oz. na ognjevarnost; ravno tako ne smejo biti po predpisih leseni deli (stropniki, podvlake, preklade, lege itd.) zunanji površini požarnega zidu bližje, kakor 20 cm.

V splošnem ostanejo zidovi, ki so nad 25 cm debeli, obstojni tudi po požaru. V kolikor jih v zgradbi obdržimo še nadalje brez bistvenega popraviljanja zavisijo predvsem od konstrukcije zidov, njihove obtežbe, ojačitve, podpor itd., kar je treba prepustiti strokovnjaku, da presodi. Nekatere dele zidov, ki jih hočemo po požaru še ohraniti, kot na pr. čelni zidovi, dimniki, masivne kolenice (nadvišanje zunanjih zidov pri ostrešju), moramo na več mestih ojačiti, da se izognemo veliki verjetnosti porušitve, odnosno prekucitve vsled vetra, ker so ti zidovi že sami na sebi manj stabilni. One dele zidov pa, ki so stabilni šele v zvezi s protiuteži kot na pr. konzolni nosilci pri balkonih, erkerjih, betonskih ploščah, zidci itd., je treba odstraniti in na novo zgraditi, ker so navadno te protiuteži pri požaru uničeni. S tem se izognemo škodi, ki bi mogla nastati vsled poznejše porušitve.

Stene služijo v zgradbi za razdelitev posameznih prostorov med seboj in ne smejo biti obtežene s konstruktivnimi deli. V tem se ločijo od zidov, ki nosijo (strobe, preklade, strehe, oboke), med tem ko stene samo ločijo eden prostor od drugega. Nekatere vrste materiala, ki ga uporabljamo za samostojne stene, uporabljamo tudi kot obložni ali izolacijski material, pri zidovih (probovina, heraklit, insulit itd.).

Stene iz najrazličnejšega materiala imajo to dobro stran, da moremo z njimi najceneje in hitro spremeniti notranje prostore stavbe, ker nosijo take stene navadno že stropniki sami, njih slaba stran pa je prevelika zvočnost, razen v onih primerih, kjer jih konstruiramo posebej tako, da udušimo zvok. Po vrsti materiala in načinu izvršitve imamo najrazličnejše vrste sten in sisteme, znane pod imeni: sistem Prüss, Katona, Monier, Goldine, Rabitz itd., poleg tega pa tudi navadne lesene, opečne, betonske, mavčne, heraklitne, poliritne in insulitne stene. (Dalje)

Naš vadnik

22. Na povelje:

»Na levo-krog« (Na levo krug)

se gasilec okrene na prednjih delih stopal obeh nog in nadaljuje kretanje v novi smeri, nasprotni dotedanji.

Opomba: Pri vseh teh vajah je treba povelek povedati na ono nogo, na katero stran naj se okret izvrši, pri čemer gasilec stopi še en korak z drugo naprej in izvrši okret.

Maska proti dimu in bojnim plinom.

23. Za obrambo proti zadušljivim in strupenim plinom se gasilec poslužuje maske, ki je za to najboljša sprava. Maska mora biti vedno v dobrem stanju.

Gasilci morajo biti dobro izvežbani za hitro nameščanje in za čim daljše uporabljanje maske.

Način namestitve maske je odvisen od vrste maske. Kakršnekoli vrste pa bila maska, hitro nameščanje iste je prvi in najglavnejši pogoj, ko se pojavi nevarnost.

Vaje z nameščeno masko vsebujejo:

a) kretanje v prostorih brez plinov, da se gasilci navadijo čimdalje vzdržati v maski;

b) izvrševanje vseh gasilskih opravil (v vseh oddelkih) z nameščeno masko, da se na njo navadijo;

c) bivanje in kretanje z nameščeno masko v prostoru, ki je napolnjen z dimom itd.

Kako masko nosimo, namestimo in odložimo.

24. Maska proti zadušljivim plinom je sestavni del gasilske opreme in jo mora gasilec, ki jo ima, vedno nositi s seboj ter jo ohraniti v dobrem stanju.

Vsak gasilec mora biti dobro izvežban ne samo v večem, hitrem in pravilnem nameščanju maske v vseh okoliščinah in o vsakem času, ampak tudi, da vzdrži v njej dalje časa, kar pa je mogoče doseči samo z vajo.

Pri vežbanju gasilca z masko je treba stresmeti predvsem za tem, da gasilec razume važnost njene uporabe in da brez posebnega povelja ali zapovedi masko namesti takoj, ko se pokaže potreba.

Slika št. 7

»FEUERPOLIZEI«
avgust 1936

Ekshaustorji in požarna obramba

Pri mnogih industrijskih procesih se čisto razvija velika množina prahu in plinov, ki predstavljajo veliko požarno in eksplozivno nevarnost za delavce, ki delajo v takšnih oddelkih. Omenim naj samo veliko množino prahu, ki se razvija v mlinih in povzroča čisto močne eksplozije; enako so vzroki eksplozijam v drugih panogah industrije najčistše prah in plini. Prah, ki nastaja v prostorih, izsesavajo iz teh prostorov s posebnimi aparati s pomočjo zraka in ga odvajajo v posebne prostore. Enako postopajo s plini, samo da pline in pare odvajajo v posebne prostore, kjer jih uporabijo. Manjša požarna nevarnost se doseže z namestitvijo ekshaustorjev, toda s tem še ni rečeno, da bi odvodne cevi pri ekshaustorjih ne pred-

stavljalje nove možnosti za širjenje požara, kar so dokazale posebne kontrolne komisije, pa tudi nekateri primeri. — Cevi za ekshaustorje je potrebno namestiti v določeni razdalji, nikoli jih pa ne smemo izpeljati skozi zaščitne zidove. Biti morajo iz dobrega in trdnega materiala. Važno je tudi vprašanje odkladanja prahu. Prah se naj odklada vedno dovolj daleč od zgradb, da radi njega niso v slučaju požara ogrožene stavbe. Posebno dobro in natančno je pa treba urediti odvajanje prahu in iveri v lesni industriji. Tu je treba posebno paziti, da nakladajo prah in iveri, kakor tudi ostale lesne drobce dovolj daleč od kotlov. Poskrbeti je pa treba vedno, da dobi vsak stroj svojo odvajalno cev ali pa da pride na vsako odvajalno cev čim manj strojev. Kot primer navajamo eksplozijo v neki tovarni za gumi, kjer so bili oddelki s stroji za namakanje v bencinu popolnoma uničeni, ker so bili aparati vezani na eno samo odvajalno cev.

»IL POMPIERE ITALIANO«

junij 1936

Zračni napad

Z razvojem tehnike in znanosti se istočasno razvija tudi avijacija, ki postaja vojska za sebe, s svojimi posebnimi nalogami; vojska, ki je navezana sama na sebe. Kdor prvi pride, prvi melje, pravi narodni pregovor. Enako je z avijacijo; ona letala, ki prva prilete, tista vladajo. Sovražni napad na teritorije je vedno kronan z uspehom, ker avijacija razvija veliko brzino in ne pozna meja. V nekaj

25. Masko se nosi v posodi ob pasu na levi strani, ali če je drugačne vrste, obešena okoli vratu ali na hrbtu.

Kadar je pričakovati, da se lahko pojavijo pri vajah ali pri delu strupeni plini, nosimo maske obešene okoli vratu in viseče na prsih.

26. Maske namestimo na povelje:

»Maske«

v treh razdelkih:

Prvi razdelek: Čelado snamemo z glave tako, da ostanejo roke proste. Nato prenehamo z dihanjem, raztegnemo temenske in zatilniške trake maske s palcema obeh rok tako, da se palca dotikata obrazine tam, kjer so traki prišiti, maska se pa z odprto stranjo proti licu pripravi tako, da njen spodnji rob pride pod brado.

Drugi razdelek: Glavo dvignemo in pritisnemo obraz v masko, trake pa potegnemo preko glave. Paziti je treba, da se spodnji rob maske pod brado ne podvije.

Tretji razdelek: Trake položimo enakomerno po glavi, pri čemer palca podrsneta preko temena noseč s seboj trake do tilnika. Nato preizkusimo z rokami, ali ni kak trak zavit ali zapleten, kar je treba takoj popraviti, in tudi ugotovimo, če so robovi maske tesno pritisnjeni k licu. Ako je rob maske nekje podvit, je treba napako popraviti s kazalcem. Nato zapnemo z glavni trak. Po namestitvi je treba nekolikokrat zrak dobro vdihniti in izdihniti, da se prilagodi toplota v maski zunanji toploti in se tako prepreči orositev maskinih očal.

Za preizkušnjo ali je maska primerno velika in ali se dobro prileže na lice, zamašimo prednjo odprtino z roko. Ako čutimo, da težko dihamo ali ako sploh ne moremo dihati, je to znamenje, da je maska primerna in pravilno nameščena. Poveljnik ali vodja vežbanja z maskami mora skrbeti za to, da se vežbanje vrši postopoma: gasilci, ki nameščajo maske prvokrat, naj imajo masko na sebi v mirnem stavu 10 do 20 minut. Posebno je treba pri tem paziti na počasno dihanje. Druga vaja: korakanje 10 minut z nameščeno masko. Tretja vaja: gimnastične vaje z nameščeno masko. Četrta vaja: težje vaje, kakor plezanje itd. z nameščeno masko. Gasilci se morajo privaditi vsakemu delu z nameščeno masko. Vse vaje z masko naj se vadijo po možnosti v prisotnosti zdravnika, ki naj po vaji pregleda

vsakega gasilca in ugotovi, ali je sposoben za delo z masko.

27. Za odložitev maske se poveljuje:

»Maske-dol«. (Maske skini.)

Najprej odpnemo zaglavni trak, potem pa dvignemo spodnji konec maske izpod brade in masko odložimo na sličen način, kakor smo jo namestili.

Po vsaki uporabi je treba masko obrisati z mehko cunjo, posušiti ventile in jo djati v posodo. Maske se ne smejo shranjevati niti v preveč toplih, niti v preveč mrzlih prostorih. Najprimernejša toplota za shranjevanje mask je okoli 15° C.

7. Odkrivanje (kako se sname kapa).

28. Na povelje:

»Kape-dol« (Kape skini)

dvigne gasilec levo roko, zagradi rob senčnika v sredi spredaj s palcem in kazalcem leve roke tako, da je palec spodaj, skrčen kazalec pa zgoraj (slika št. 8) ter vzame kapo z glave in jo povese z roko ob levo stegno, da je leva roka stegnjena, notranji del kape pa obrnjen k stegnu (slika št. 9).

29. Za pokrivanje s kapo se poveljuje:

»Po-krij's«. (Pokris.)

Na to povelje gasilec dvigne kapo z levo roko, jo posadi na glavo ter roko hitro spusti na prejšnje mesto in zavzame predpisani stav.

8. Pozdravljanje.

a) Posamič:

30. Gasilec pozdravi takole:

Hitro dvigne desno roko in jo nasloni na desni strani senčnika (na rob kape ali čelade) tako, da se dotika s koncem sredinca senčnikovega roba (čelade) nad levim sencem; prsti so stegnjeni in sklenjeni, dlan je v sredini nekoliko upognjena in obrnjena navzdol, laketi je naravno upognjen v višini prsne bradavice (slika št. 10).

31. Kadar stoji gasilec kje na mestu in pride mimo starešina, katerega mora pozdraviti, se obrne, ko se isti približa na deset korakov, k njemu, obrne glavo proti starešini in ga gleda v oči. Ko pride starešina na pet korakov, se gasilec postavi v stav »mirno«, pozdravi po točki 30. in ga spremlja s pogledom. Ko je starešina prišel mimo za tri korake, gasilec obrne glavo, pogleda naravnost, spusti desno roko ter zavzame stav »voljno«.

Slika št. 8

Slika št. 9

Slika št. 10

Slika št. 11

hipih se pojavi, izvrši svoje naloge in izgine še predno se je obramba in protinapad mogel začeti. Princip in naloga zračnega napada je teror, ki ga je treba izvajati nad sovražnimi teritoriji. Takoj je treba z njim začeti. Kako? Z rušenjem mest, industrijskih centrov, prometnih žil, skladišč, zgradb in obče vseh centrov življenja in dela. Zračna vojska mora nastopiti z vso silo in uporabiti vsa strašna sredstva, ki so ji na razpolago za rušenje.

Požarna škoda pri nemških zavarovalnicah v juniju 1936

V mesecu juniju je znašala celotna škoda 3,978.000 RM, med tem ko v maju 2,935.000 RM. Od te vsote je odpadlo na: škodo na zgradbah 3,271.000 RM in na škodo na pohištvo 706 tisoč RM. V mesecu juniju je bilo 5284 požarov, med tem ko v maju 5596.

32. Kadar gasilec sreča starešino, obrne v oddaljenosti 10 korakov glavo in pogled k njemu in ko se mu je približal na pet korakov, pritegne levo roko k stegnu in z desno roko pozdravi po točki 30. Ko je prišel mimo starešina za tri korake, obrne glavo v smer hoje, spusti roko in nadaljuje kretanje svobodno (slika št. 11).

Kadar gasilec dohiti starešino, se obnaša kakor je predpisano v točki 30., ko ga prehiti, pa po točki 31.

b) Na povelje:

33. Kadar so gasilci zvršeni, pozdravljajo starešino, ko se jim približa na deset korakov, na povelje:

»Pozdrav na des-no« (le-vo).

Slika št. 12 — Pozdrav na desno (levo)

Na to povelje vsi gasilci hitro okrenejo glave na označeno stran tako, da je pri okretu glave na desno levo oko, pri okretu glave na levo pa desno oko pred sredino trupa in gledajo starešino naravnost v oči. Pri okretu glave morajo ostati ramena in celo telo nepremični, glava se pa ne sme nagniti niti naprej, niti nazaj (slika št. 12).

Ako pride starešina naravnost pred zvršene gasilce, se poveljuje:

»Po-zdrav«.

Na to povelje napravijo gasilci, kakor je povedano gori, samo da je pogled uprt naravnost v starešino, in ga spremljajo s pogledom.

Na povelje:

»Mir-no«

gasilci hitro okrenejo glave naravnost, kakor je predpisano za stav »mirno«.

(Dajje)

„Samopomoč“

Predlog slovenskim gasilcem.

Dragi tovariši gasilci!

Dejstvo je, da armada 30.000 naših gasilcev dan in noč zvesto izpolnjuje zapoved: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe! Večina pa ljubi sebe premalo, ker le kakih 110 čet (leta 1933. 168) ima po nekaj članov zavarovanih v »Samopomoči«, medtem ko bi morala po zahtevi gornje zapovedi vsaka četa zavarovati vsaj dva najzaslužnejša člana, da bi jima tako podelila najlepše in najzaslužnejše odlikovanje.

Da članstvo »Samopomoči« tako pada, je vzrok ravno v tem, ker je ne podpro vse čete, četudi le s par člani. Ako bi pristopile vse čete, bi šele bila »Samopomoč« res gasilska, lahko bi pa bila tudi posmrtnina višja, a kar je še važnejše, tudi stalna! Kako?

Ako bi zavarovale vse čete kolikor že članov, bi se dalo vpeljati skupno plačevanje zavarovalnine na ta način, da bi zajednica znesek za enega do dva člana po 40 Din lahko odtrgala od četnih podpor. Skupno odtegnjena vsota bi se vložila na primer v banovinsko hranilnico, kjer bi krile obresti upravne stroške in povečale glavnico, ki bi bila vedno na razpolago in bi se lahko posmrtnine takoj nakazovale. Do sedaj so plačevale zavarovalnino nekatere četne uprave same, ponekod člani sami. Prispevki so prihajali neredno, tako dostikrat ni bilo mogoče izplačevati dveh do treh zaporednih posmrtnin v kratkem času..., posledica nezadovoljnost, odstop članov in vedno manjše posmrtnine.

V slučaju, če bi vpisale vse čete najzaslužnejše (ne le najstarejše!) člane, bi se dalo napisiti tudi kr. bansko upravo, zajednico in tudi župe za podporo, ki bi bila pravno opravičljiva, ker bi bila »Samopomoč« ustanova najzaslužnejših gasilcev vseh čet, kar dosedaj ni bilo!

Za presojo predloga naj služi primerjava dosedanje »Samopomoči« in kakor bi izgledala preosnovana »Samopomoč«!

Leta 1927 je bilo zavarovanih nad 3000 gasilcev in je znašala posmrtnina nad 4000 Din, ker je bilo le 30 smrtnih slučajev,

leta 1928 55 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 3660 Din,

leta 1929 34 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2260 Din,

leta 1930 75 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2900 Din,

leta 1931 55 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 3000 Din,

leta 1932 55 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2260 Din,

leta 1933 65 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2000 Din,

leta 1934 49 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2000 Din,

leta 1935 51 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2000 Din,

leta 1936 41 smrtnih slučajev s povprečno posmrtnino 2000 Din.

19 × à 1500 Din in 15 × à 1400 Din. Posmrtnina bi bila zaradi odpada članov od leta 1930 še manjša, ako bi ne bila »Samopomoči« pomagala Gasilska zajednica z večjim posojilom, ki ga ji je tudi odpisala.

Prenovljena »Samopomoč« bi izgledala v začetku tako:

1. Pri najmanj dveh zavarovanih članih od 928 čet bi dalo 1850 mož à 40 Din = 74.240 Din, od katere glavnice bi se lahko izplačalo, če bi jo

banovina (zajednica) naenkrat nakazala za 49 smrtnih slučajev vsem po 1500 Din.

2. Ako se prišteje zgornjim 1856 članom še 700 (sedaj jih je še 847) mlajših zvestih članov, bi dali ti letno 100.000 Din, od katerih bi se dalo izplačati za 50 smrtnih slučajev po 2000 Din.

3. Pri dosedanji »Samopomoči« je bilo izključeno znižanje članarine, pri tem bi se dala znižati z obrestmi in podporami, kar bi bila nujna potreba, če se hoče pridobiti novih članov. Seveda bi se dalo to izvesti šele v nekaj letih — po saniranju.

4. Bolj kot na zvišanje posmrtnine, ki koristi le 40 ali 50tim, naj bi se gledalo na zvišanje prispevkov, kar bi koristilo stotinam gasilcev.

5. Zavarovalo naj bi se tudi žene gasilcev, kajti tudi gasilec potrebuje podpore, če mu ona umrje!

Druga rešitev »Samopomoči«, o kateri se bo tudi obravnavalo na skupščini zajednice, bi bila ta, da bi se zavarovali gasilci pri kaki zavarovalnici. Gotovo pa je, da bi ena ali druga zavarovalnica zahtevala, da se zavaruje večina gasilcev in bi bila tudi zavarovalnina najbrže večja, kot je dosedaj. Dobička ne bi imela »Samopomoč«, temveč zavarovalnica.

K sklepu še to:

Tovariši gasilci! Ko ste odobrili, da se je več let odtrgavalo od banovinskih prispevkov po 2 Din od člana za spomenik pokojnega tovariša, organizatorja slovenskega gasilstva, Fr. Barleta, kar je bilo res lepo, kakor ste dovolili enak odtegljaj za družino umrlega zaslužnega tov. Avgusta, sklenite, naj se vsaj nekaj let odteguje po 40 do 80 Din kot zavarovalnino dveh zaslužnih članov Vaše čete, tako si bo vsaka četa zgradila lep spomenik hvaležnosti doma in po širni domovini!

Pomislite, da Vas velja izročitev ene same diplome, ki daje samo čast gasilcu, od 80 do 100 Din letno. S tem denarjem pa lahko zavarujete in odvezmete gasilcu skrb za pogreb, družinam pa olajšate žalost in gorje!

Ljubljana, dne 28. februarja 1937.

Zdravko Mikuž l. r.,

zač. poslovodja od 22. febr. 1937.

Predpis o izdajanju pohvalnega priznanja in odlikovanja

Člen 1. Na osnovi § 64. točka 4 zakona o organizaciji gasilstva in v zvezi s členom 92. pravil gasilske službe, se predpisuje naslednji pravilnik o izdajanju pohvalnih priznanj in odličij zaslužnim gasilcem in gasilskim ustanovam.

Člen 2. Vsak gasilec, podčastnik in častnik gasilske organizacije v kraljevini Jugoslaviji, kakor tudi vsaka gasilska ustanova ima pravico, da prejme za svoj trud, požrtvovanje in samozatajevanje moralno nagrado, ki obstoja v pohvali in odlikovanju od strani nadrejenih organov in ustanov, odnosno enako kot vsak zaslužen in nepoporečen državljani od strani Nj. Vel. kralja.

Vsi nadrejeni so dolžni skrbeti, da zaslužna oseba dobi odlikovanje.

Člen 3. Pohvala je lahko pismena ali ustmena, lahko pa obstoji tudi iz vidnega priznanja.

Vidno priznanje je lahko v obliki reda, kolajne in križca.

Člen 4. Vsako pohvalno priznanje in odlikovanje se izda postopno po vrstnem redu od nižje k višji stopnji, in se ne sme preskočiti. V izredno izjemnih primerih in prilikah je dovoljeno preskočiti vrstni red pohvale ali odlikovanja, pač pa moramo paziti, da naknadno ne odlikujemo iste osebe z nižjim odlikovanjem od onega, s katerim je že odlikovana.

I.

POHVALNO PRIZNANJE.

A. Ustmeno.

Člen 5. Ustmeno pohvalno priznanje izreče gasilcu, podčastniku ali častniku poveljnik čete in se mora naknadno vpisati v zapisnik poveljstva in upravnega odbora.

Ustmeno pohvalno priznanje izrekamo pred razvrščeno četo.

B. Pismeno.

Člen 6. Pismeno pohvalno priznanje podeli upravni odbor prostovoljne gasilske čete, odnosno ustanova, ki upravlja četo kakega drugega naziva in vse višje nadrejene gasilske ustanove.

Člen 7. Nikomur se ne more podeliti v četi pismenega pohvalnega priznanja pred ustmenim, niti od višje ustanove, dokler nima dotični pismene pohvale od nižje ustanove, razven v primerih, predvidenih v členu 4.

Člen 8. Pismeno pohvalno priznanje podeli upravni odbor (ali ustanova, ki upravlja četo) na podlagi sklepa, in to na predlog predsednika, odnosno poveljnika čete.

To pohvalno priznanje se zabeleži v zapisnik poveljstva in upravnega odbora, a preda se zaslužni osebi na isti način kakor je to predvideno v členu 5. tega predpisa za ustmeno pohvalo, s to razliko, da to pismeno pohvalno priznanje izroči v imenu odbora predsednik ali poveljnik čete, odnosno v imenu ustanove, ki upravlja četo, njen starešina.

Člen 9. Gasilska župa podeli pismeno pohvalno priznanje na podlagi sklepa župne uprave na predlog upravnega odbora dotične čete (ali ustanove, ki upravlja četo), odnosno organa pristojne nadrejene ustanove.

Župno pohvalno priznanje obstoji iz diplome.

Župno pohvalno priznanje preda župni starešina ali oseba, ki se pooblašča, na način, predviden v drugem odstavku člena 8.

Člen 10. Gasilska zajednica podeli pismeno pohvalno priznanje na podlagi Osrednjega odbora na predlog pristojne gasilske župe, odnosno organa pristojne nadrejene ustanove.

To pohvalno priznanje sestoji iz diplome.

Diplome za to pohvalno priznanje izroči v imenu gasilske zajednice starešina gasilske zajednice ali oseba, ki jo starešina v to pooblasti.

Člen 11. Gasilska zveza Kraljevine Jugoslavije podeli pohvalno priznanje na podlagi sklepa zveznega starešinstva na predlog pristojne gasilske zajednice, odnosno organa Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije.

To pohvalno priznanje sestoji iz diplome.
Diplomo za to pohvalno priznanje preda v imenu Gasilske zveze zvezni starešina ali član starešinstva, ki ga starešina za to pooblasti.

II.

ODLIKOVANJA.

Člen 12. Gasilska odlikovanja (vidna priznanja) imajo obliko križca, odnosno kolajne in jih podeljujeta:

1. Gasilska zajednica, in
2. Gasilska zveza Kraljevine Jugoslavije.

A. Odlikovanja Gasilske zajednice.

a) Znak za dolgoletno službovanje (vidno priznanje).

Člen 13. Gasilska zajednica podeljuje na predlog gasilske čete in po zaslišanju pristojne gasilske župe vsaki osebi, ki dovrši 10, 15, 20, 30, 40, ali 50 let aktivne gasilske službe v katerikoli četi ali v več četah, odgovarjajoče vidne znake priznanja v obliki kolajne, in to:

1. za 10 letno službovanje bronasto kolajno,
2. za 15 letno službovanje srebrno kolajno,
3. za 20 letno službovanje zlato kolajno,
4. za vsakih nadaljnjih 10 let službovanja po eno palmovo vejico na traku zlate kolajne.

Člen 14. Kolajna za dolgoletno službovanje (bronasta, srebrna in zlata) je okrogle oblike. Na gornjem delu kolajne je izdelan gasilski znak (čelada s prekrizanimi sekiricama), pod katerim je z obeh strani do sredine kolajne raztegnjen lovorjev venec. Širina kolajne (premer) pod vencem znaša 35 mm, višina od vrha čelade do dolnjega roba 50 mm. Na sredi kolajne je rimska številka, ki označuje službena leta. Okoli rimske številke se raztezajo od roba proti sredini izbočeni tenki žarki. Okoli kolajne in nad temi žarki je napis: »GASILSKA ZAJEDNICA BANOVINE«. Na nasprotni strani kolajne je napis: »ZA VESTNO, VZTRAJNO IN MARLJIVO SLUŽBOVANJE«. Vse tri vrste kolajn so motno osenčene barve.

Člen 15. Trak za nošenje kolajn za dolgoletno službovanje glasom člana 13, je rdeče barve, podolgovate peterokotne oblike v dolžini 55 mm in širini 35 mm.

Člen 16. Pri podelitvi kolajne za 15 letno službovanje mora odlikovanec vrniti kolajno za 10 letno službovanje. Ravno tako mora pri podelitvi kolajne za 20 letno službovanje vrniti kolajno za 15 letno službovanje.

Pri podeljevanju palmove vejice za 30, 40 in 50 letno službovanje ni treba vrniti zlate kolajne za 20 letno službovanje, ker pričvrstimo palmove vejice na traku te kolajne.

Člen 17. Za podelitev vidnega priznanja kolajne za dolgoletno službovanje je potreben dokaz, da ima dotični res potrebno število let v aktivni gasilski službi. Ta dokaz (potrdilo) izda gasilska četa, katere član je dotična oseba; če je pa preje pripadala oseba drugim četam, ga mora izdati vsaka za sebe za tisti čas, v katerem je dotična oseba bila pri njej, a na podlagi točnih podatkov iz matične knjige.

Za podelitev tega priznanja predlaga vedno ona četa, pri kateri je dotična oseba dosegla pravico na to priznanje, t. j. katere član je. Predlog za predlagano priznanje pošlje pristojni gasilski župi z vsemi dokazi o dovršenih letih aktivne službe.

Člen 18. Osebe, ki ima gotovo število let gasilske službe in je dosegla pravico do vidnega priznanja s kolajno za dolgoletno službovanje, ne moremo predlagati za podelitev kolajne, če je prenehala biti član gasilske organizacije po § 16. Zakona o organizaciji gasilstva.

Člen 19. Pravico za nošenje vsakega vidnega priznanja za dolgoletno službovanje daje posebna legitimacija ali diploma, ki jo sprejme dotična oseba obenem s kolajno.

Postopek, ki je predviden v členu 10. tega predpisa za predajo pohvalnega priznanja, velja tudi za podelitev kolajne za dolgoletno službovanje.

b) Odlikovanje za požrtvovanje in posebne zasluge.

Člen 20. Za izredno požrtvovanje ali druge velike zasluge na gasilskem polju podeljuje zajednica vidno priznanje, in sicer:

- a) za požrtvovanje srebrni križec,
- b) za posebne zasluge zlat križec.

Ta priznanja lahko dobi vsak član katerekoli gasilske ustanove (čete, župe, zajednice in zveze), ne ozirajo se na število let, ki jih je prebil v gasilski službi, če se je v vršenju gasilske službe res žrtvoval, odnosno če se je s svojim delom na gasilskem polju posebno izkazal.

Člen 21. Odlikovanja po členu 20. (srebrni in zlati križec) so izdelana na sprednji strani iz rdečega, belega in modrega emajla, t. j. vsi štirje kraki križca so iz rdečega emajla, prvi krog je iz belega, srednji pa iz modrega emajla.

Velikost križca je 40 mm. Premer prvega belega kroga je 25 mm, srednjega modrega kroga 12 mm. Križčevi stolpci, kakor tudi oba kroga, so obrobljeni s srebrom, odnosno s zlatom. Srednji modri krog je izbočen za 4 mm, okoli njega se pa ovija gasilski znak (čelada s prekrizanimi sekiricama) iz iste kovine kot je venec. V belem krogu je napis: »GASILSKA ZAJEDNICA BANOVINE«, na srednjem modrem krogu pa napis: »ZA POŽRTVOVANJE«, odnosno »ZA POSEBNE ZASLUGE«. Ti napisi so iz kovine iste barve, kot je venec, odnosno robovi, t. j. srebrni ali zlati. Pod rdečim emajlom so na stolpcih križa slabo vidne osenčene proge. Na zgornjem delu križca je pričvrščen obroček za trak.

Člen 22. Trak za odlikovanja po členu 21. je iste velikosti in oblike kot trak po členu 15., le s to razliko, da je v modri barvi. Po sredini traku je od zgoraj navzdol vpletena svetlorumena proga širine 5 mm.

Člen 23. Kolajne za dolgoletno službovanje po členu 13. podeljuje starešinstvo, a srebrne in zlate križce po členu 20. pa osrednji odbor gasilske zajednice.

Člen 24. V izrednih primerih lahko zajednica podeljuje odlikovanja tudi izven svojega področja. Obvestiti pa mora o tem Gasilsko zvezo Kraljevine Jugoslavije.

Člen 25. Vsa odlikovanja, predvidena v členu 13. in 20. tega predpisa, podeljuje za svoje področje Gasilska župa Beograd-Zemun-Pančevo.

Člen 26. V ponovnem primeru, t. j. kadar gasilec pokaže veliko požrtvovanje ali če se posebno izkaže v zaslugah na katerikoli način in že ima srebrni in zlati križec, ga predlaga zajednica, odnosno Gasilska župa Beograd-Zemun-Pančevo za odlikovanje Gasilski zvezi Kraljevine Jugoslavije.

B. Odlikovanje Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije.

Člen 27. Gasilska zveza Kraljevine Jugoslavije podeljuje odlikovanja v treh stopnjah, neoziraje se na število doslužbenih let v gasilski službi, oni osebi, ki se s svojim delom posebno izkaže na gasilskem polju.

Člen 28. Odlikovanja Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije so izdelana v obliki križca. Vsi štirje stolpci križca končujejo na zunanji strani v dveh razdvojenih koničastih krakih. Na zunanji (sprednji) strani so stolpci križca izdelani iz belega emajla, ki je obrobljen pred robom pri II. in III. stopnji z 1 mm, a pri I. stopnji z 1,5 mm široko modro progo. Robovi krakov so obrobljeni pri I. in II. stopnji z zlatom, pri III. stopnji pa s srebrom. Na vsakem koničastem kraku križčevih stolpcev je kroglica iz iste kovine kot so robovi. V sredini križca je gasilski grb, ki je pri I. stopnji izdelan v originalnih barvah, pri II. stopnji je pozlačen in pri III. stopnji posrebrn v brezbarvnih konturah na belem polju. Venec Gasilskega grba je pri I. in II. stopnji pozlačen, in pri III. stopnji posrebrn. Na gornjem stolpcu križca se nahaja med obema krakoma okrašen nepremičen obroček za trak. Med stolpci križca se nahaja simbolično prikazan švigajoč plamen, osenčeno izdelan iz rdečega emajla, ki je obrobljen z istim kovinastim robom kot križ. Posamezni jezički plamena se razlikujejo drug od drugega v umetniško izdelanih sencah.

Na nasprotni zadnji strani križca je napis: »VATROGASNI SAVEZ KRALJEVINE JUGOSLAVIJE«.

Velikost križa I. stopnje je 60 mm po dolžini, in 56 mm po širini. Višina gasilskega grba je 30 mm, širina 15 mm.

Velikost križa II. in III. stopnje je 42 mm po dolžini, 40 mm po širini. Višina gasilskega grba je 20 mm, širina 10 mm.

Člen 29. Trak za vse tri stopnje odlikovanja Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije je modre barve in pretkan na robovih z državno trobojnico v širini 6 mm.

Širina traku je 40 mm.

Prva stopnja se nosi na vratu, druga na tretji gumbnici bluze, tretja pa na levi strani prs na traku trioglate oblike. Če nosi oseba samo odlikovanje II. stopnje, potem ga ima nositi na mestu, ki je predpisano za III. stopnjo in na traku iste oblike.

Člen 30. Prvo stopnjo odlikovanja Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije podeljuje zvezna uprava, drugo stopnjo zvezno starešinstvo, a tretjo stopnjo starešina na predlog vrhovnega inspektorja gasilske službe, odnosno gasilske zajednice in gasilske župe Beograd-Zemun-Pančevo.

C. Častni gasilski križec.

Člen 31. Častni gasilski križec pripada Pokrovitelju Jugoslovanskega gasilstva. Uprava Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije ga pa lahko podeli tudi drugim osebam za posebne zasluge, ki so si jih pridobile na gasilskem polju.

Častni gasilski križec je iste velikosti in oblike kot odličje I. stopnji po členu 28., s to razliko, da je izdelan iz rdečega emajla in brez plamena. Poleg tega se namesto gasilskega grba nahaja na sredi križca podoba gasilskih zaščitnikov, in sicer na eni strani sv. Jurij, a z druge strani sv. Florijan. Na gornjem stolpcu častnega gasilskega križa je pritrjen gasilski znak in na njem obroček za trak. To odlikovanje se nosi na vratu s trakom rdeče barve.

Odlikovanje s častnim gasilskim križcem je zvezano z vsemi častmi tretjega odstavka člena 33. tega predpisa, ki je predvideno za častno članstvo.

Č. Diploma.

Člen 32. K vsakemu odlikovanju po členu 20., 28. in 31. tega predpisa izda ustanova, ki odlikovanje podeli, še odgovarjajočo diplomu.

Na tej diplomi mora biti vpisana: ustanova, ime in priimek osebe, njegova funkcija, odnosno čin v gasilstvu, številka in datum odloka (sklepa), razlog odlikovanja in sedež dotične ustanove.

III.

ČASTNO ČLANSTVO.

Člen 33. Častno članstvo se smatra za najvišje odlikovanje, ki ga lahko podeli vsaka gasilska ustanova na podlagi skupščinskega sklepa § 12. Zakona o organizaciji gasilstva.

Častni član se lahko z ali brez določenega častnega čina (ranga). Praviloma se podeli častno članstvo po funkciji, ki jo je dotična zaslužna oseba opravljala v aktivni službi, kot na primer: častni predsednik, častni poveljnik itd.

Oseba, ki je izvoljena za častnega člana, ima pravico, da nosi pri vseh svečanostih one ustanove, pri kateri je častni član, gasilsko uniformo z znakom častnega čina. Radi tega mu tudi pripada naslov dotičnega častnega čina.

Ustanova, ki je izvolila častnega člana, mu izda tudi diplomu.

IV.

KRALJEVSKA ODLIKOVANJA.

Člen 34. Vsakega člana gasilske organizacije v Kraljevini Jugoslaviji se lahko predlaga kot vsakega polnopravnega in neoporečnega državljana za njegov trud in požrtvovanje v gasilski službi za odlikovanje s strani Nj. Veličanstva kralja.

Praviloma se lahko predlagajo za odlikovanje s strani Nj. Veličanstva kralja:

1. po 25 letih aktivne službe za odlikovanje s srebrno kolajno za državljanske zasluge;

2. po 40 letih aktivne gasilske službe za odlikovanje z zlato kolajno za državljanske zasluge.

Člen 35. Predlog za odlikovanje s strani Nj. Vel. kralja pošljejo nadrejene gasilske ustanove potom pristojnih oblasti.

Člen 36. Na zahtevo pristojnih oblasti se lahko predlaga za odlikovanje s strani Nj. Vel. kralja tudi pred dovršenim rokom, ki je naveden v členu 34. tega predpisa, kakor tudi za druge vrste odlikovanja, če so za to upravičeni razlogi, o čemur odločuje pristojna nadrejena oblast.

Člen 37. Kraljevska odlikovanja nosimo vedno le na prvem mestu, pri čemur se moramo ozirati na red in stopnjo. Če nosimo le eno, potem vzamemo najvišje.

V.

SPLOŠNE ODREDBE.

Člen 38. Vrstni red, po katerem nosimo odlikovanja, je nastopni:

1. Kraljevska odlikovanja z ozirom na red in stopnjo.
2. Tuja državna odlikovanja z ozirom na red in stopnjo.
3. Odlikovanja Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije z ozirom na red in stopnjo.
4. Odlikovanja gasilske zajednice, in sicer: a) zlati križec, b) srebrni križec, c) zlata kolajna za dolgoletno službovanje, č) srebrna kolajna za dolgoletno službovanje, d) bronasta kolajna za dolgoletno službovanje.
5. Odlikovanje drugih ustanov v Kraljevini Jugoslaviji: Ministrstva Vojske in Mornarice, Ministrstva za kmetijstvo, Rdečega križa itd., po vrstnem redu, ki je predpisan z njihove strani.
6. Častna odlikovanja inozemskih gasilskih ustanov.

Člen 39. Pri sprejemu inozemskih predstavnikov ali pri potovanju v inozemstvo nosimo odlikovanja te države na najvidnejšem mestu.

Člen 40. Gasilska odlikovanja se podeljujejo praviloma proti plačilu. V izjemnih slučajih se odlikovanje lahko podeli z oprostivjo takse. Takso za odlikovanje, diplomo in legitimacijo plača tista gasilska ustanova, na katere predlog se je podelilo pohvalno priznanje, odnosno odlikovanje.

Stroške kraljevskega odlikovanja, ki ga je dobil odlikovanec na predlog gasilske ustanove, nosi odlikovanec sam, v kolikor je naš državljan in če biva na ozemlju Kraljevine Jugoslavije.

Pri podelitvi kolajn za 15, odnosno 20 letno službovanje se plača samo razlika med staro in novo kolajno.

Prehodne odredbe.

Člen 41. V veljavi ostanejo vsa do sedaj sprejeta odlikovanja, priznanja za gasilske zasluge in dolgoletna službovanja.

Člen 42. Na gasilski uniformi ni dovoljeno nositi spominskih kolajn raznih proslav.

Člen 43. Ta predpis je sprejela Uprava Gasilske zveze Kraljevine Jugoslavije na svoji seji dne 28., 29. in 30. januarja 1936. leta v Zagrebu.

VESTNIK OBRAMBE

PRED NAPADI IZ ZRAKA

IZDAJA BANOVINSKI ODBOR ZA ZAŠČITO CIVILNEGA PREBIVALSTVA
PRED SOVRAŽNIMI NAPADI IZ ZRAKA V LJUBLJANI

Urednik: Bedrač Janko, tajnik propagandne komisije

Zaščita pred vojnimi strupi

II. Vojni strupi.

A. Splošno.

Da se moremo obraniti pred vojnimi strupi, je treba spoznati vse njihove lastnosti, obliko, barvo, trpežnost, učinkovanje na živa bitja in obstojnost. Pod vojnimi strupi (Nemci jih imenujejo kemijske vojne snovi — Kampfstoffe), napačno imenovanimi vojnimi plini, razumemo vse one jedke snovi, ki jih uporabljajo v vojni kot napadalna in obrambna sredstva. V kemiji je znano skoro pol milijona spojin, od katerih je okoli 4000 strupenih, toda te vse še zdaleč niso uporabne kot vojni strup. V nekem arzenalu so med svetovno vojno preizkušali par tisoč strupenih kemijskih snovi z namenom, da preizkušajo njih uporabljivost za vojne namene. Rezultat je bil ta, da so na vojnem terenu lahko uporabili samo 54 spojin in še od tega je ostalo samo 12 v uporabi. Vidi se torej, da mora gotov strup prestati mnoge in težke preizkušnje, predno se izkaže kot uporabljen vojni strup. Pogoji, da se gotova snov more uporabiti kot vojni strup, so sledeči:

1. da učinkuje čim močnejše in mnogovrstneje na živo bitje,
2. da je težji od zraka, hlapen in odporen proti vlagi ter zraku,
3. da je način pridobivanja enostaven, poceni, da mu je surovina, iz katere ga dobivamo, čim laže dostopna v slučaju vojne.

Po njih lastnostih lahko obravnavamo vojne strupe s kemijskega, fizikalnega in fiziološko-patološkega stališča.

Obravnavanje vojnih strupov s kemijskega stališča je zelo zanimivo in pomembno, toda s tem se ne bomo pečali, ker to spada h kemiji. Na kratko so po sestavi organske spojine s klorom, žveplom ali arzenom. Večina od njih, ki vsebujejo klor, razpada na zraku vsled vlage in tvori solno kislino, ki najeda ves kovinski mate-

To in ono

»GASSCHUTZ UND LUFTSCHUTZ«

1. avgusta 1936

Sistem javljanja in sporočanja v civilni obrambi pred napadi iz zraka.

Pri dosedanjih vajah je bil običaj, da se napad izvrši po preje izdelanem načrtu in so bila zato vsa obvestila že pred napadom pripravljena, da se takoj dostavijo komisiji. — Vajam je treba velike izpremembe, ker v slučaju sovražnega napada ne bomo vedeli kam in v kakšni količini bodo padale bombe. Radi tega je potrebna preciznejša organizacija sistema za javljanje. Vsak kraj, odnosno naselje se mora razdeliti v okraje. Vprašanje je organizacije sporočanja je samo v moštvu. Ker v slučaju vojne ne bo na razpolago dovolj mož, je treba v to svrho uporabiti žene in otroke in temu primerno prirediti vse priprave, ki jih bo treba uporabljati. Centrale za javljanje morajo voditi osebe, ki poznajo natančno obrambo in napad.

Bombe in granate

Člankar primerja učinek ene in druge na podlagi eksploziva, ki ga vsebujejo. Kot primer navaja učinek 42 cm granate, ki vsebuje 120 kg eksploziva in tehta 800 kilogramov in učinek bombe, ki je težka 500 kg in vsebuje 300 kg eks-

ploziva. Zračno orožje je glavno orožje bodoče vojne, ker ni omejeno na prostor, kakor tudi vsled velikega učinka bomb, ki se ne zarijejo daleč v zemljo in vsled tega in velike količine eksploziva, ki ga vsebujejo, zelo pripravne za rušenje.

Čehoslovaška

V Pragi so se vršile dne 20. nov. 1936. vaje v obrambi pred napadi iz zraka. Nevarnost se je objavila prebivalstvu s 135 sirenami. Popolna zatemnitev mesta se je skoro namah izvršila tako, da je bila kontrolni letalцем onemogočena možnost orijentacije.

Pri trgovskem ministristvu je bilo vloženih 48 prošenj za dovolitev izdelave raznih zaščitnih predmetov pred bojnimi strupi. Koncesijo pa je prejelo le pet tvrdk, in sicer: Chema (Olomuc), Eckhard (Praha), Fatra (Napajedl), Ocelovy dum in Techna. Prodaja zaščitnih predmetov je bila najprej namenjena le lekarnam. Od sedaj pa se bodo prodajali tudi v drogerijah in v specialnih trgovinah za zaščitne predmete.

Za kritje stroškov pri gradnji zaščitnih naprav za civilno prebivalstvo pred napadi iz zraka se namerava od hišnih posestnikov pobirati poseben davek, ki se bo odmeril po višini najemnine.

Rumunija

Po zadnjih poročilih je pri ministristvu za oborožitev ustanovljen oddelek za zaščito pred bojnimi strupi. Sedanji šef tega oddelka je general Buicliu.

rijal. K sreči so skoro vsi strupi kratkotrajni, to se pravi, da razpadajo pod vplivom vode in postanejo neškodljivi. Iperit pa in z njim še nekateri drugi so dolgotrajni in jim je treba posvetiti posebno pažnjo.

Vojni strupi kažejo z gotovimi kemikalijami karakteristične spremembe, katere so važne pri njih ugotavljanju: o tem bo govor kasneje.

V fizikalnem pogledu so vojni strupi trdni, tekoči ali plinasti, in razen cianvodika ter ogljikovega monoksida vsi težji od zraka. Plinasti učinkujejo kot taki, tekoči v obliki par ali megle, trdni pa kot fini prah razpršen po zraku.

Fiziološko - patološko učinkujejo vojni strupi različno na organizem. Po učinku jih delimo v sledeče skupine:

I. dušljivci so oni, ki v glavnem napadajo dihalne organe,

II. mehurovci, ki poleg drugih strupenih lastnosti povzročajo kožne mehurje,

III. solzavci so brez trajnih posledic, povzročajo pa solzenje,

IV. kihavci, povzročitelji kihanja,

V. pravi strupi — živčni in krvni strupi.

Vojni strupi imajo včasih poleg svojih glavnih fizioloških učinkov, po katerih so uvrščeni v skupine, tudi druge učinke. Tako n. pr. povzročajo neki dušljivci v manjših množinah solzenje, mehurovci imajo tudi lastnosti solzavcev in dušljivcev. Tudi po hitrosti učinkovanja razlikujemo vojne strupe v hitro-účinkujoče, kot cijanvodik, fosgen, in v strupe počasnega učinka kot n. pr. iperit. Natančneje bo govor o fiziološkem učinku in prvi pomoči kasneje. Obstojata še druga razdelitev vojnih strupov, tako zvana »taktična razdelitev«. Po tej se dele vojni strupi v:

a) hlapne, one snovi, ki se na zraku hitro razredčijo in postanejo nenevarni. Sem spadata klor, fosgen i. dr.

b) stánovitne, trdne ali tekoče snovi, ki počasi izhlapevajo in so zato dolgo učinkujoči. Sem spadajo arzini, iperit itd.

Obstojata še nadaljna taktična razdelitev, znana iz svetovne vojne, ki so jo uporabljali Nemci. Po tej so strupi razdeljeni v štiri razrede, vsak razred pa označen z barvanim križem.

I. zelen križ predstavlja lahko-hlapne, na pljuča učinkujoče vojne strupe (dušljivce),

II. rumen križ, težko-hlapne, močno strupene, jedke vojne strupe (mehurovci),

III. moder križ predstavlja trdne snovi, slabo hlapne z velikim dražilnim učinkom (kihavci),

IV. beli križ pa strupe, ki povzročajo solzenje.

B. Lastnosti vojnih strupov.

1. Dušljivci.

Kot smo omenili, napadajo ti strupi naše dihalne organe, pljučam onemogočajo pravilno dihanje, povzročajo kašljanje, pene na ustih, končno krvavenje in zadušitev. Glavni predstavniki te skupine so:

Klor — Cl.

Klor je plin zelenorumene barve, dvakrat težji od zraka, z značilnim duhom. Najmanjše sledove ga že čutimo, v večjih koncentracijah povzroča takoj kašelj in gori navedne poškodbe, je torej hitro učinkujoč strup. Smrtna koncentracija je 5 lt. na 1 m³ zraka v času 5 minut, to se pravi, da se človek zaduši, če je 5 minut v prostoru, kjer je 5 lt. klora v 1 m³ zraka. Klor je zelo aktiven kemijski element. V prisotnosti vlage najeda močno kovinasti material, ker tvori z vodo poleg kisika solno kislino (popolnoma suh pa ne). Razen tega učinkuje na rastline. V vodi je izredno topek, zaradi te lastnosti ga moremo hitro in lahko uničiti.

Fosgen — COCl₂

je brezbarven plin, ki se pri 8° že utekoči in je 3,5 krat težji od zraka, diši po prepelelem listju. V najmanjših količinah že učinkuje takoj, posebno dobro ga čutijo kadilci. Fosgen je zelo strupen, 15 krat bolj strupen kot klor. 45 mg (0,45 g) fosgena v 1 m³ zraka je že zelo nevarna koncentracija za življenje, posebno je nevaren v manjših količinah, ker ga človek skoro ne čuti, podleže pa čez par ur njegovemu učinku. Zelo je občutljiv proti vodi ter razpada, tvoreč solno kislino. Posebno hitro ga uničijo lužnate raztopine.

Perklor-mravljicne kisline methylester — Cl₃COOCCl³

je brezbarvna tekočina, lahkohlapna, spec. teža 1,6. Ne učinkuje samo kot dušljivec, ampak je tudi solzavec in je mnogo močnejši strup kot prva dva. Lahko razpada pri segrevanju v dva fosgena, zato so ga imenovali Angleži difosgen. Z vodo razpade in tvori solno kislino, lužne raztopine ga takoj razkroje. Po učinku je sličen fosgenu.

Klorpikrin — CCl₃NO₂

ravnatoko brezbarvna tekočina, spec. teža 1,9. V vodi ne razpade, poleg dušljive lastnosti, ki jih ima, draži oči. Ne samo, da je dražljiv, je tudi pravi strup. Ze 19 mg klorpikrina v 1 m³ zraka povzroča solzenje. 2 g pa povzročata smrt v eni minuti. Tudi na rastline učinkuje. Klorpikrin je precej stabilna snov, lužne raztopine ga ne spremene, torej spada med dolgotrajne in trenutno učinkujoče strupe. Uničuje ga alkalna raztopina žveplenih jeter.

Turčija.

Osnutek zakona o obrambi pred napadi iz zraka, ki ga je izdelalo ministrstvo notranjih zadev, se je zaradi obravnave v parlamentu dostavil ministrskemu predsedniku.

Naloga plinske obrambe pri gasil. organizacijah

V vseh državah že v mirni dobi izdelujejo načrte za obrambo pred plini. O položaju obrambe pred plini pri gasilskih četah v Čehoslovaški je govoril g. prof. dr. ing. Parma kot predsednik kemične komisije gasilske zveze. Iz predavanja je razvidno sledeče: Gasilska zveza je organizirala l. 1930 kemijsko komisijo, ki ima kot član strokovne gasilske komisije sledeče naloge:

1. Obramba pred plini v gasilstvu.

2. Gasilski aparati za gašenje.

3. Obrambne obleke.

4. Sodelovanje gasilstva pri civilni obrambi ob prilik zračnih napadov.

5. Impregnacije, ki ščitijo pred ognjem.

6. Tehnična pomoč.

7. Zdravstveni ukrepi v prostorih, ki so zastrupljeni s plini. — Kemijska komisija je postavila najpreje v vsakem srezu svojega referenta, ki je nekakšna zveza med komisijo in gasilstvom v dotičnem srezu. Ta referent izvršuje uredbe in naročila komisije, vodi nadzorstvo nad opremo s protiplinskimi potrebščinami. Pri organiziranju civilne obrambe je igralo gasilstvo prvenstveno vlogo, zakar se mora zahvaliti svoji dobri tehnični opremljenosti! V vseh gasilskih šolah se poučuje kot predmet obramba pred plini. Za izpolnitev in izveže-

banje sreskih referentov je dala na razpolago montanistična visoka šola v Pribanu svoje plinske laboratorije, priprave in prostore, kjer se vrše tečaji.

Načela pravnega položaja gasilstva z ozirom na službo organov policijske oblasti.

V slučaju, da je uradnik razžaljen v svoji službeni dolžnosti, ima pravico on, kakor tudi njegov predpostavljeni, da vložil proti onemu, ki je uradnika žalil, tožbo. — Po neki gasilski važi so očitali poveljniku gasilcev, da se izven službe ne obnaša dobro in da ne spada na to mesto. Poveljnik se je takoj pritožil sreskemu poglavarju, ki je vložil tožbo kot predpostavljeni žaljenega. Toženec je vložil protitožbo z motivacijo, da sreski poglavar ni predpostavljen poveljniku prostovoljne gasilske čete in ker ni poveljnik vložil tožbe, ni pravne podlage za tožbo. — Vrhovno sodišče je protitožbo odbilo s pojasnilom: Po zakonu o organizaciji gasilstva je gasilstvo organ policijske uprave, ki je podrejena upravni oblasti. Ta položaj gasilstva se je razširil z novim zakonom iz l. 1934, ki pravi, da je gasilstvo organ policije in nekaka policijska eksekutiva, kot takšna se mora pokoravati odredbam policijske uprave in morajo biti zato vsi poveljniki in podpoveljniki gasilskih čet potrjeni od nadrejene oblasti. Iz tega pa sledi, da je poveljnik, ki je bil žaljen, uradnik v smislu zakona in je njegov predpostavljeni na podlagi zakona sreski poglavar polnomočen in upravičen, da vložil tožbo.

Brom-benzilcijanid — $C_6H_5CHBrCN$

Poleg dušljivosti učinkuje tudi zelo močno na oči in je jako obstojen. Ze 0,3 mg v 1 m³ zraka povzroči močno solzenje. V čistem stanju je kristaliziran in se tali pri 25°. Tehnični produkt je oljna tekočina rjave barve. Voda in lužne raztopine ga zelo počasi razkrajajo. Klorovo apno, kalijev permanganat malo bolj, dočim ga takoj razkroji alkoholna raztopina luga. Ta strup prištevamo med težkohlapne in takoj učinkujoče. Poleg svoje stabilnosti ima ta strup v praksi omejeno uporabo, zaradi svoje male stabilnosti proti toploti, nastajajoči pri eksploziji. Ker najeda močno vse kovine razen svinca, je njegova uporaba podražena, ker morajo biti z njim napolnjene bombe, obložene s steklom ali s svincom.

Klorcijan — $ClCN$

je brezbarvna, zelo lahko hlapna tekočina, v vodi slabo topljiva, ki se hitro razkroji. Povzroča solzenje in zastrupljenje. Lužne raztopine ga takoj razkrajajo.

2. Mehurovci.

K mehurovcem prištevamo dva najnevarnejša strupa: luizit in iperit. Posebno zadnji je znan kot najnevarnejši strup. Oba, posebno prvi, učinkujeta kot mehurovca in solzavca.

Levesit-zmes $(CHCl=CH)_2AsCl$ — chlorvinilarsinov $(CHCl=CH)_3As$

Pri učinkovanju acetylena na arzentriklorid je dobil Američan Lewis koncem leta 1904 oljnato zmes arzinovih spojin, ki so jo tudi po njem imenovali Lewisit. Američani so imenovali ta strup tudi »rosa smrti«, ker so ga nameravali pred koncem svetovne vojne razpršiti nad Berlinom. K sreči od tega napada ni prišlo. Lewisit je v čistem stanju brezbarvna tekočina, ki se hitro pobarva črno. Pare so težje od zraka. Ima zelo značilen duh, ki spominja na pelargonijo. Učinkuje na očesno in nosno sluznico, povzroča na koži mehurje, poleg tega učinkuje tudi kot strup, torej ima lastnosti kihavca, solzavca, mehurovca in zadušljivca. V vodi deloma razpade. Alkalna raztopina pa ga takoj uniči. Lewisitove pare v zraku razpadejo hitro.

Iperit $(CH_2Cl-CH_2)_2S$. — di klordietilsulfid.

Ta strup je bil prvič uporabljen pri Ipru, od tod je dobil tudi ime iperit. Nemci ga imenujejo Lost, Senfgas. Angleži Mustard. Ima poseben duh po gorčici ali česnu. Iperit je gosta oljnata tekočina, v čistem stanju brezbarvna, tehnični produkt pa rumene do rjave barve. Hlapnost ni velika, pare so večkrat težje od zraka. V vodi se slabo topi. V vodi se pogreza, vendar ostane kljub temu tenka oljnata plast iperita na površini vode. Zato je nevarno kopati se v vodi, okuženi z iperitom. Lahko se iperit topi v petroleju, bencinu, alkoholu. Ta topila služijo za odstranitev iperita iz raznih predmetov. Iperit se kot olje hitro vpije v razne predmete. Leseni predmeti, zastrupljeni z iperitom se ne dajo razkužiti, zato jih moramo uničiti. Usnje ravnatoko propušča iperit, zato nas usnjen čevljev ne more ščititi pred njim. Naša koža ga hitro vpija in prav zato predstavlja veliko nevarnost.

(Dalje)

Dopisi

Čujmo še drugo plat!

V zadnjo številko »Gasilca« se je gotovo pomotoma med zanimivosti na robniku vrinila smešnica o »poročilu o požaru v Butalski vasi«. Smešnica bi prav gotovo morala biti, kakor se meni dozdeva, natisnjena v zabavnem koticu »Gasilca«. Pa tudi tako bi ne smela v »Gasilca« (pripomnim naj, da je povzročila precej prahu!), kajti res je, da dandanes ni več primerna, a je bila primerna za »Gasilca« v letu 1933., ko je bila priobčena 20. maja 1933 v tretji številki v posebnem oddelku »Nekaj za smeh«. Zanimivo je le ugotoviti, da se tedaj marsikdo, ki jo je danes obsojal, ni niti zgenil, čeprav bi to, kolikor mi je znano, lahko storil...

Nekdo se zgraža nad slovenščino v »Gasilcu«. — Pred menoj ležita dve številki letošnjega »Gasilca« in prebrskal sem ju prav natančno, da bi zasledil napake, ki so bile povod raznim resolucijam, ki so jih morali sprejemati na posameznih občnih zborih nekaterih žup — kajti slovenščina me že po stroki in posebno radi študija zanima. Močno začuden sem ostrmel... Zakaj vse to? — Po mojem mnenju je bila kritika o slovenščini v »Gasilcu«, ki je bila razglašena po vsem slovenskem dnevnem časopisju, zelo neumestna in neutemeljena! V svojem življenju in pri svojem dosedanem delu sem imel dovolj opravka s slovenskim jezikom, predvsem pa s slovnico, pa moram — ako seveda hočem biti strogo nepristranski — reči, da je jezik v teh dveh številkah lep, uglajen in slovnično zelo »opiljen« (dovolite, da se tako izrazim!). Gasilci moramo le želeti, da uredništvo »Gasilca« hodi dalje po tej poti, ker smo lahko na takšno glasilo, kakor je »Gasilec«, mi slovenski gasilci le ponosni!

Dovolite, gospod urednik, še nekaj besed bi rad povedal o prenosu »Gasilca« v Ljubljano. Skušal bom pokazati le na eno samo zelo važno dejstvo.

Nemška propaganda je prav na severovzhodni državni meji zelo močna. Dobro nam je tudi znano, da ni zračna črta od Maribora do naše slovenske jezikovne in narodnostne meje tu preveč velika. Nasprotno — zelo sumljivo se bliža državni meji! Maribor leži skoraj že ob državni meji. — Ali ni torej v interesu vsega slovenskega naroda, da tu na severovzhodni meji koncentriramo tudi nekaj svojega slovenskega kulturnega in ostalega dela? — Z veseljem smo pozdravili mi, ki bivamo tu gori ob severovzhodni meji in vsak dan lahko opazujemo, kako vdirajo tuji vplivi v naše narodno telo, sklep gasilske zajednice, da se »Gasilec« prenese v Maribor in tako pripomoremo mi gasilci v prvi vrsti nekoliko pri delu, ki ga moramo Slovenci tu v Mariboru vršiti! Ako pomislimo samo nekoliko na to dejstvo, ki sem ga skušal na skromno odmerjenem prostoru na najbolj preprosti način pokazati, so tudi zahteve nekaterih, da se »Gasilec« znova preseli v Ljubljano, neutemeljene in neumestne!

GASILSKE KAROSERIJE IN VOZOVE

IZDELUJE SOLIDNO,
PRAKTIČNO IN NAJCENEJE

KAC ALOJZ, STROJNO KOTLARSTVO, HOTINJA VAS

POŠTA SLIVNICA PRI MARIBORU

GASILSKE ČETE, POZOR!

*Preden si nabavite potrebne cevi. Vas vljudno vabim,
da si ogledate mojo zalogo*

NORMALNIH GASILSKIH CEVI

*najfinejše kakovosti, izdelke slovite češke tovarne
H. Klinger, za katero imam samoprodajo za vso Slovenijo
Cevi je preiskusila komisija gasilske zajednice Dravske
banovine v Ljubljani in nabavo istih priporoča*

IVAN N. ADAMIČ

LJUBLJANA, SV. PETRA C. 31

MARIBOR, VETRINJSKA UL. 20

CELJE, KRALJA PETRA C. 33

*VELIKA ZALOGA: Gumiranih cevi vseh vrst, gumi-
ranih spiralnih sesalnih cevi - Normalne spojke iz Ia
medenine itd. - Najnižje cene! - Zahtevajte cenik!*

SAMOPRODAJA GASILSKIH CEVI!

Gasileci morajo biti plemeniti, spretni in junaški!

Samo vaje ne zadostujejo! Spretnost in junaštvo mora preiti gasilcu v meso in kri! Imamo knjige, kjer se teh lastnosti lahko naučite. Niso to kake učne, dolgočasne, teoretične knjige. To so romani, kjer je glavni junak nad vse spreten in pogumen. V vseh težavah si je znal takoj pomagati! In še nekaj mora biti vsak gasilec: plemenit in požrtvovalen za druge. Nihče tako, kot Karl May je znal to v dejanju pokazati.

Zato predlagamo:

VSAKA ČETA NAJ KUPI 20 KNJIG ROMANOV KARL MAYA

Člani glasujte za to! Imeli boste: 1. razvedrilo, 2. pouk, 3. zgled junaštva, plemenitosti ter spretnosti.

Kje se knjige naročijo?

V TISKARNI SV. CIRILA V MARIBORU ALI V PTUJU